

KURULUŐUNDA GÜNÜMÜZE TÜRKİYE DİNLER TARİHİ DERNEĞİ VE DİNLER TARİHİ BİLİMİNE KATKILARI

Asife ÜNAL*

Özet

Türkiye Dinler Tarihi Derneği(TÜDTAD), 1994'de Ankara'da kuruluşundan itibaren önemli bilimsel faaliyetler ve yayımlar yapan bir dernektir. Türkiye Dinler Tarihi Derneği, Uluslararası Dinler Tarihi Derneği(IAHR) ve Avrupa Din Bilimleri Derneği(EASR) üyesidir. Bu çalışmanın amacı, TÜDTAD'ı kuruluşundan günümüze bütün yönleriyle incelemektir. Böylece bu önemli bilimsel Dernek hakkında doğru bilgilenmenin sağlanması hedeflenmektedir. Bu makalede; önce dünyada Dinler Tarihinin kurumlaşma süreci ile Uluslararası Dinler Tarihi Derneği ve Avrupa Din Bilimleri Derneği ele alınacak; sonra da Türkiye'de Dinler Tarihi'nin kurumlaşma süreci ve kuruluşundan günümüze Türkiye Dinler Tarihi Derneği incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, dernek, TAHR, TÜDTAD, IAHR, EASR, sempozyum.

Abstract

Turkish Association For The History Of Religions Since Its Establishment And Its Contributions To The History Of Religions

Turkish Association for the History of Religions (TAHR/TÜDTAD) is an association that has done important scientific activities and had publications since its establishment in 1994 in Ankara. The Association is a member of the International Association for the History of Religions (IAHR) and the European Association for the Study of Religions (EASR). This study's purpose is to examine all aspects of the TAHR from its establishment until today and its contributions to the History of Religions. Thus, the exact information about this important scientific society will be attained. In this article, first a process of institutionalization of the History of Religions in the world and the International Association for the History of Religions and the European Association for the Study of Religions will be discussed, then the process of institutionalization of the History of Religions in Turkey and the Turkish Association for the History of Religions will be examined from its establishment until today.

Key Words: History of Religions, association, TAHR, TÜDTAD, IAHR, EASR, symposium.

* Dr. Türkiye Dinler Tarihi Derneği Başkan Yardımcısı, asife.unal@yahoo.com

Giriş

Dinler Tarihi, Şemsettin Günaltay'a göre insanlığın ruhi ve fikri aşamalarını ortaya koymak için incelenmesi gereken bir alandır.¹ Mircae Eliade'a göre ise, "Dinler Tarihi aynı zamanda bir yorumdur. Çünkü o, tarih öncesinden günümüze kadar insanın kutsalla olan her çeşit karşılaşmasını açıklamaya ve ortaya koymaya davet edilmiş bulunmaktadır."² Gerek Kuran'ın farklı dinlerden bahsetmesinden hareketle İslâm Dünyasında yapılan diğer dinlerle ilgili araştırmaların gerekse dünyada din konulu çalışmaların tarihi eskiye gitse de bilimsel bir disiplin olarak Dinler Tarihi'nin ortaya çıkması çok daha yenidir.³ Türkiye'de de Batı ile paralel olarak gelişen Dinler Tarihi, son yıllarda sayıları hızla artan akademisyen Dinler Tarihçiler tarafından başarıyla temsil edilmektedir. Türkiye'de "Dinler Tarihi'nin babası" kabul edilen Prof.Dr. Hikmet Tanyu'nun açtığı ve öğrencilerinin "Tanyu Ekolü" olarak nitelendirdiği yolu takip eden bu Dinler Tarihçiler, 1994 yılından itibaren Türkiye Dinler Tarihi Derneği çatısı altında kurumlaşmışlardır.

Türkiye Dinler Tarihi Derneği (TÜDTAD)/ Turkish Association for the History of Religions (TAHR), kuruluşundan itibaren Başkanı Prof.Dr. Abdurrahman Küçük'ün öncülüğünde önemli bilimsel faaliyetler ve yayınlar yapan bir dernektir. Uluslararası Dinler Tarihi Derneği (IAHR) ve Avrupa Din Bilimleri Derneği (EASR) üyesi de olan Türkiye Dinler Tarihi Derneği'ni bütün yönleriyle incelemek ve Dinler Tarihi alanına katkılarını ortaya koymak bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Böylece bu önemli bilimsel Dernek hakkında doğru bilgilenmenin sağlanması hedeflenmektedir.

Makalede, önce dünyada Dinler Tarihinin kurumlaşma süreci ile Uluslararası Dinler Tarihi Derneği ve Avrupa Din Bilimleri Derneği ele alınacak, sonra da Türkiye'de Dinler Tarihi'nin kurumlaşma süreci ve kuruluşundan günümüze Türkiye Dinler Tarihi Derneği incelenecektir.

A. Dünyada Dinler Tarihi'nin Kurumlaşması-IAHR ve EASR

Dünyada Dinler Tarihi çalışmalarının geçmişi daha geriye gitmekle birlikte bir bilim dalı olarak ortaya çıkması XIX.yüzyılın ikinci yarısında olmuştur. Dinler Tarihçilerin ortak faaliyetleri de düzenli olarak XX.yüzyılın başından itibaren devam etmiştir. Batıda Dinler Tarihi'nin kurumlaşma süreci 1950'de Uluslararası Dinler Tarihi Derneği (IAHR)'nin resmen kurulmasıyla dünya ölçeğinde bir seviyeye ulaş-

1 Bkz.Abdurrahman Küçük, "Tanzimattan Günümüze Türkiye'de Dinler Tarihi", Dinler Tarihi Araştırmaları-VII: Türkiye'de Dinler Tarihi(Dünü, Bugünü ve Geleceği), Ankara 2010, s.343.

2 Mircae Eliade, Dinin Anlamı ve Sosyal Fonksiyonu, Çev. Mehmet Aydın, Ankara 1990, s.63.

3 Bu konuda bkz. Ömer Faruk Harman, "Bir Disiplin Olarak Dinler Tarihinin Ortaya Çıkışı(Doğu-Batı)", Türkiye'de Dinler Tarihi (Dünü, Bugünü ve Geleceği), s.23-44.

mıştır. Bu süreci ve IAHR'yi bilmek, Türkiye Dinler Tarihi Derneği'nin önemini daha iyi anlamak açısından faydalı olacaktır.

1. Dünyada Dinler Tarihi'nin kurumlaşması

Batıda Dinler Tarihi'nin bir bilim dalı olarak ortaya çıkması 1850 sonrasında olmuştur. "Materyalist ve pozitivist propagandanın doruk noktaya çıktığı"⁴ bu dönemde "yeni bir disiplin olan Dinler Tarihi de olaylara pozitivist yaklaşımı benimseyerek menşeleri ve dinin mutlak başlangıcını aramaya"⁵ yönelmiştir. Bu şekilde dinin menşesi ile ilgili tartışmalar ve eserler ile başlayan Dinler Tarihi çalışmaları XX.yüzyılda gelişerek devam etmiş⁶ ve günümüzün en popüler, en gerekli bilim dallarından biri haline gelmiştir.

Dünya Dinler Tarihçileri, XX.yüzyılın başından itibaren uluslararası Dinler Tarihi kongreleri ile bir araya gelmiştir. Paris'te 1900'da düzenlenen I. Uluslararası Dinler Tarihi Kongresi ile başlayan bu toplantılar Basel/İsviçre 1904, Oxford/İngiltere 1908, Leiden/Hollanda 1912, Paris/Fransa 1923, Lund/İsveç 1929, Brussel/Belçika 1935, Amsterdam/Hollanda 1950, Roma/İtalya 1955, Kyoto/Japonya 1958, Marburg/Almanya 1960, Claremont/Amerika 1965, Stockholm/İsveç 1970, Lancaster/İngiltere 1975, Winnipeg/Kanada 1980, Sydney/Avustralya 1985, Roma/İtalya 1990, Mexico City/Meksika 1995, Durban/Güney Afrika 2000, Tokyo/Japonya 2005, Toronto/Kanada 2010 Kongresi ile günümüze kadar devam etmiştir. Bunlardan 1923 Paris toplantısının resmî olarak "Dünya Dinler Tarihi Kongreleri"ne dahil edilip edilmemesi tartışmalı olduğu için Toronto'da yapılan son kongre XX. Dünya Kongresi olarak gerçekleştirilmiştir.⁷

2. Uluslararası Dinler Tarihi Derneği (IAHR)

XX.Yüzyıl başından itibaren dünya kongreleri ile bir araya gelen Dinler Tarihçiler, Amsterdam'da Eylül 1950'de yapılan 7. Uluslararası Dinler Tarihi Kongresi'nde aldıkları kararla **Uluslararası Dinler Tarihi Derneği (International Association for the History of Religions/Association Internationale pour l'Histoire des Religions/IAHR)**'ni kurmuştur. Resmî olarak Hollanda/ The Hague'de kayıtlı olan ve tüzüğüne göre kâr amacı gütmeyen bu dernek, dünya çapında Dinler Tarihi alanında çalışmalar yapan ulusal ve bölgesel dernekleri bir çatı altında toplayarak **Dinler Tarihi'ni** geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu amaçla uluslararası kongreler,

4 Eliade; Dinin Anlamı ve Sosyal Fonksiyonu, 43.

5 Eliade, Dinin Anlamı ve Sosyal Fonksiyonu, 48.

6 Bu konuda geniş bilgi için bkz. Eliade, Dinin Anlamı ve Sosyal Fonksiyonu, s.12-76; Ömer Faruk Harman,"Günümüzde Batıda Dinler Tarihi Çalışmaları", Dinler Tarihi Araştırmaları-I, Ankara 1998, s.315-322; Abdurrahman Küçük-Günay Tümer-Mehmet Alparslan Küçük, Dinler Tarihi, Ankara 2009, s.34-57.

7 Bkz. IAHR web sitesi (www.iahr.dk) ; Uluslararası Dinler Tarihi Derneği (IAHR) El Kitabı ve Bülteni, ed. Mehmet Aydın, çev. Nermin Öztürk-Hidayet Işık, Konya 2001, s.13-16.

konferanslar ve toplantılar düzenlemek ve bunların tutanaklarını yayınlamak, ulusal ve bölgesel Dinler Tarihi derneklerinin kuruluşuna yardım etmek, Dinler Tarihi çalışmalarına ilgili çeşitli yayınları desteklemek, Dinler Tarihi alanındaki akademik çalışmaların ilerlemesine yardım edecek ve cesaretlendirecek uygun adımları atmak gibi faaliyetler yapmaktadır.⁸

UNESCO himayesindeki Uluslararası Felsefe ve Beşerî Bilimler Konseyi / Conseil International de la Philosophie et des Sciences Humaines / The International Council for Philosophy and Humanistic Studies (CIPSH/ICPHS)⁹ üyesi olan IAHR'nin, 41'i ulusal 5'i de bölgesel dernek üzere Temmuz 2011 itibarıyla 46 üyesi bulunmaktadır. Bu üye derneklerin bağlı olduğu ülkeler ve bölgeler şunlardır: Afrika, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa(bölgesel), Avusturya, Belçika, Brezilya, Çin, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Doğu Afrika(bölgesel), Endonezya, Estonya, Finlandiya, Fransa, Güney ve Güneydoğu Asya(bölgesel), Güney Afrika, Güney Kore, Hindistan, Hollanda, İngiltere, İsrail, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, Japonya, Kanada, Kanada(Quebec), Kuzey Amerika(bölgesel), Küba, Latin Amerika(bölgesel), Litvanya, Macaristan, Meksika, Nijerya, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, Slovakya, **Türkiye**(Türkiye Dinler Tarihi Derneği), Ukrayna, Yeni Zelanda ve Yunanistan.

IAHR, 1950'de resmen kurulduktan sonra 1900 yılından itibaren aralıklarla yapılan uluslararası Dinler Tarihi kongrelerini (Kyoto/Japonya 1958 Kongresi dışında) düzenli olarak beş yılda bir yapmaya devam etmiştir. Son olarak 15-21 Ağustos 2010'da Toronto'da yapılan ve Türkiye Dinler Tarihi Derneği adına delege olarak Prof.Dr. Ali Rafet Özkan'ın katılıp "Türkiye'de Karşılaştırmalı Dinler Tarihi Çalışmaları" konulu bir tebliğ sunduğu¹⁰ XX. IAHR Dünya Kongresi'nden sonra XXI. Dünya Kongresi'nin hazırlıkları başlamıştır. Bu kongreye ev sahipliği yapmak için Çek Cumhuriyeti, İngiltere ve Almanya başvurmuş; yapılan değerlendirmeler sonrasında IAHR İcra Komitesi, 03.07.2011'de Thimphu/Bhutan'da yaptığı yıllık toplantısında Alman Din Bilimleri Derneği (German Association for the Study of Religions/ DVRW)'nin teklifini oybirliğiyle kabul etmiş; XXI. Dünya Kongresi'nin 23-29 Ağustos 2015'de Almanya/Erfurt'da yapılmasını kararlaştırmıştır.¹¹

IAHR'nin faaliyetleri Genel Kurul, Uluslararası Komite ve İcra Komitesi olmak üzere üç organ tarafından yürütülmektedir. Genel Kurul; her beş yılda bir yapılan IAHR Dünya Kongresi'nde toplanan üyelerden oluşmakta ve nihai kararların alındığı en üst organ olarak faaliyet yapmaktadır. Uluslararası Komite; ulusal ve bölgesel üye derneklerden ikişer kişinin katılımı ile teşkil edilmektedir. Her Kongre esnasında ve gerekirse arasında toplanan Uluslararası Komite, kendisine teklif edilen veya kendisinin teklif edeceği kişiler arasından İcra Komitesi adaylarını belirlemekte ve Genel Kurula rapor vermektedir. İcra Komitesi ise; beş yıllık süre

8 Bkz. IAHR Bulletin 39, Toronto Congress Edition, Denmark 2010, s.71.

9 Bkz. www.cipsh.org

10 Bkz. IAHR Bulletin 39, s.13.

11 Bkz. IAHR e-Bulletin Supplement, August 2011.

için seçilen IAHR Yönetim Kuruludur. 12 kişilik İcra Komitesi bir başkan, iki başkan yardımcısı, bir genel sekreter, bir genel sekreter yardımcısı, bir sayman ve altı üyeden oluşmaktadır. Son yıllarda bu altı üye arasından bir sayman yardımcısı, bir üyelik sekreteri, bir yayınlar sorumlusu ve bir internet sorumlusu seçilmektedir.

IAHR' nin kuruluşundan bu yana yönetimini üstlenmiş kişilerin çoğu Dinler Tarihi'ne büyük katkı sağlamış bilim adamlarıdır. IAHR'nin kuruluşundaki ilk başkanı Din Fenomenolojisinin kurucusu kabul edilen Van der Leeuw'dur. Leeuw 18.11.1950'de vefat ettiği için bu görevi çok kısa bir süre devam ettirebilmiş yerine Dinler Tarihi'nin öncülerinden Raffaele Pettazzoni seçilmiştir. Pettazzoni de 08.12.1959'da vefat edince görevi Geo Widengren devralmıştır. Son başkan Rosalind I. J. Hackett'e kadar sırasıyla başkanlık görevini yürüten, Türkiye'de uzun yıllar çalışmış olan ve Hikmet Tanyu'nun yanında asistan olarak çalıştığı Annemarie Schimmel'in de içlerinde bulunduğu bilim insanları şunlardır: Gerardus Van der Leeuw(1950-1950), Raffaele Pettazzoni(1950-1959), Geo Widengren(1960-1970), Marcel Simon(1970-1980), Annemarie Schimmel(1980-1990), Ugo Bianchi(1990-1995), Michael Pie(1995-2000), Peter Antes(2000-2005), Rosalind I. J. Hackett(2005-)

IAHR'de Başkan Yardımcılığı görevini de Dinler Tarihi alanında değerli çalışmaları olan ve altısı daha sonra başkanlık yapan şu bilim adamları yürütmüştür: R. Pettazzoni, G. Widengren, H.Ch. Puech, T.Ishizu, M.Simon, I.Hori, M.Eliade, M. Abe, J.M.Kitagawa, U.Bianchi, R.J.Z.Werblowsky, J.Leclant, P.Antes Y.Gonzales Torres, R.I.J.Hackett, **M.Abumalham Mas, G.ter Haar, A.Tsukimoto, I.S.Gilhus** ve A.Tayob.¹² Başkan Yardımcıları 1995'e kadar farklı sürelerle görev yapmış olmakla birlikte 1995'den itibaren beş yıl için seçilmektedir.

Genel Sekreterlik görevini ise IAHR'nin kuruluşundan itibaren 20 yıl süreyle R.J. Bleeker (1950-1970) yürütmüştür. Daha sonra sırasıyla S.G.F.Brandon(1970-1971), E.Sharpe(1971-1975), R.J.Z.Werblowsky(1975-1985), M.Pye(1985-1995 ve A.W.Geertz(1995-2005) Genel Sekreter olmuşlardır. 2005'den itibaren de Tim Jensen, IAHR Genel Sekreteri olarak görev yapmaktadır.¹³

IAHR'nin Toronto 2010 Dünya Kongresi'nde seçilen mevcut İcra Komitesi dünyanın çeşitli bölgelerine mensup şu isimlerden oluşmaktadır:

- Başkan: Prof. Rosalind I. J. Hackett (Amerika)
- Başkan Yardımcısı: Prof. Ingvild Sælid Gilhus (Norveç)
- Başkan Yardımcısı: Prof. Abdulkader Tayob (Güney Afrika)
- Genel Sekreter: Prof. Tim Jensen (Danimarka)
- Genel Sekreter Yardımcısı: Prof. Maria del Mar Marcos Sanchez (İspanya)
- Sayman: Prof. Brian Bocking (İrlanda)
- Sayman Yardımcısı: Prof. Marianna Shakhovich (Rusya)
- Üyelik Sekreteri: Abraham H. Khan (Kanada)

12 Bkz. www.iahr.dk/ Former Office Holders ; IAHR El Kitabı ve Bülteni, s.3,19-20.

13 Bkz. www.iahr.dk/ Former Office Holders.

Yayınlar Sorumlusu: Morny Joy (Kanada)

İnternet Sorumlusu: Silas Guerriero(Brezilya)

Üye: Prof. Satoko Fujiwara (Japonya)

Üye: Prof. Amarjiva Lochan (Hindistan)¹⁴

IAHR, Uluslararası Dinler Tarihi Kongrelerinin dışında dünyanın çeşitli yerlerinde başka bilimsel faaliyetler de yapmaktadır. IAHR ve üye derneklerin işbirliğiyle, birincisi 1964'de Strasburg'da olan 36 bölgesel veya özel konferans ve sempozyum düzenlenmiştir. Bunların otuzüçüncüsü; 22-23 Ekim 2007'de, Ankara'da, Türkiye Dinler Tarihi Derneği'nin ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. IAHR'nin son toplantıları ise; 7-8 Eylül 2008'de Brno/Çek Cumhuriyeti'nde(özel), 3-6 Haziran 2009'da Bali/Endonezya'da (bölgesel) ve 14-17 Eylül 2009'da Messina/İtalya'da(özel) yapılmıştır. 01-13 Mart 2012'de Trondheim/Norveç'de(özel), 18-23 Temmuz 2012'de Njoro/Kenya'da(bölgesel) ve kesin tarihi henüz belirlenmemiş olmakla birlikte 2013'de Filipinler'de(bölgesel) yapılacak toplantıların hazırlıkları devam etmektedir.¹⁵

IAHR, üye veya ilgili derneklerin bizzat yaptığı sempozyumlara da iştirak edebilmektedir. En son 20-23 Temmuz 2011'de Boston'da yapılan International Association for the Cognitive Science of Religion/IACSR¹⁶konferansı buna örnektir. IAHR, 7-8 Kasım 2010'da İngiltere'de yapılan "19-21.Yüzyıllarda İngiltere'de Din ve Toplum" konulu Sempozyum gibi farklı disiplinlere ait uluslararası sempozyumları da desteklemektedir.

IAHR'nin çok önemli yayın faaliyetleri bulunmaktadır. Bunların başta geleni "Numen: International Review for the History of Religions" adıyla son derece önemli bir dergi çıkarmasıdır. Brill Yayınevi¹⁷ tarafından İngilizce olarak yayınlanan bu derginin son editörleri Gregory D. Alles(Amerika) ve Olav Hammer(Danimarka)'dır. Uluslararası Dinler Tarihi araştırmaları yanında, IAHR ve üye derneklerin haberlerinin de yer alabildiği, yılda 4 sayı çıkarılan bu hacimli derginin 2011'de 58. sayısı yayınlanmıştır.

IAHR'nin önemli bir başka yayın faaliyeti Paris 1900 Uluslararası Dinler Tarihi Kongresi'nden itibaren 20 Dünya Kongresi'nin raporlarını yayınlanmasıdır. En son 2005 Tokyo Kongresi'nin raporları "Religion and Society: An Agenda for the 21st Century" adıyla Brian Bocking'in editörlüğünde 2010'da yayınlanmıştır.¹⁸

14 IAHR Bulletin 39, s.71.

15 Bkz. IAHR e-Bulletin Supplement, August 2011.

16 International Association for the Cognitive Science of Religion/IACSR, 2006'da kurulan ve 1995-2005 arasında IAHR Genel Sekreteri olan Armin W. Gertz'in 2006'da Genel Sekreteri halen de Başkan Yardımcısı olduğu bir dernek olup IAHR'nin ilgili kuruluşlarındandır. (Bkz. www.iacsr.com)

17 Brill 1683'den beri çok önemli dinî ve tarihî araştırmalar yayınlayan bir yayınevidir. (Geniş bilgi için bkz.. Brill Academic Publishers/ www.brill.nl).

18 IAHR World Congress Proceedings, Tokyo 2005, Religion and Society: An Agenda for the 21st Century; Ed. Brian Bocking., Cambridge: Roots and Branches, 2010.

IAHR-özel ve bölgesel konferanslarının tutanaklarını da yayınlamaktadır. 1964 Strasbourg toplantısının metinlerinin 1965'de yayınlanması ile başlayan bu faaliyet dört toplantı hariç devam etmiş ve son olarak 2007 Stockholm toplantısının metinleri David Thurfiell ve Peter Jackson'un editörlüğünde 2009'da yayınlanmıştır.¹⁹ Bangkok 2007 (bölgesel) ve Brno 2008 (özel) konferansları dahil 8 konferansın dokümanları da yayın aşamasındadır.²⁰

IAHR, beş yılda bir, en son Ağustos 2010'da 39. sayısını çıkardığı IAHR Bulletin²¹ adıyla bir bülten yayınlamaktadır. Ayrıca sonuncusu Ağustos 2011'de yayınlanan bir e-bülten eki²² çıkarmaktadır. IAHR'nin bu yayınlarının dışında sponsor olarak desteklediği yayınlar da bulunmaktadır.²³

3. Avrupa Din Bilimleri Derneği (EASR)

Batıda Dinler Tarihçilerin de içinde olduğu Din Bilimcilerin kurumlaştığı bölgesel bir dernek de **Avrupa Din Bilimleri Derneği (European Association for the Study of Religions/EASR)**'dir. EASR, Mayıs 2000'de IAHR'nin Cracow/Polonya Özel Konferansı esnasında, Avrupa'daki Din Bilimciler tarafından kurulmuş bir dernektir.²⁴ Amacı: Avrupa'daki bilim adamlarını din araştırmalarında uluslararası işbirliği ile akademik çalışmaya teşvik etmek, konferans, sempozyum ve atölye çalışmaları düzenlemek, bilimsel yayınları desteklemek, elektronik veya diğer yollarla bilgi alışverişi ve buna benzer bilimsel aktiviteler yapmaktır. Giulia Gasparro başkanlığındaki ilk Yönetim Kurulu'nda Tim Jensen, Kim Knott, Michael Pye gibi IAHR yönetiminde görev yapmış kişilerin de bulunduğu EASR, Resmî olarak Hollanda/The Hague'de kayıtlıdır.

EASR, kuruluşunun hemen arkasından Tüzüğünü 2.Maddesi gereği IAHR'ye üyelik için başvurmuş ve 2000'de Durban/Güney Afrika'da yapılan XVIII. IAHR Dünya Kongresi'nde üyeliğe kabul edilmiştir. EASR Tüzüğü, Yönetim Kurulu'nun her yıl Genel Kurul yapmasını öngörmektedir. Bu Genel Kurullar tüzük gereği Avrupa'da bir ülkede yapılmakta; IAHR'nin Dünya Kongresi olduğu yıllarda ise Kongre'nin yapıldığı yerde toplanmaktadır. EASR, son Genel Kurulunu 19 Ağustos 2010'da IAHR Dünya Kongresi esnasında Kanada Toronto Üniversitesi'nde yapmıştır. 2011 yılı Genel Kurulu, 22 Eylül'de Budapeşte/ Macaristan'da yapılacaktır.

Avrupa içinde birçok ulusal Din Bilimleri ve Dinler Tarihi Derneği'nin üye olduğu EASR'ye, Türkiye adına 2004'de Türkiye Dinler Tarihi Derneği üye kabul edilmiştir. Temmuz 2011 itibarıyla Avusturya, Belçika / Lüksemburg, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan,

19 Religion on the Borders: New Challenges in the Academic Study of Religion, eds. David Thurfiell and Peter Jackson, Stockholm: Södertörn University Press, 2009.

20 Bkz. www.iahr.dk(17.08.2011)

21 IAHR Bulletin 39, Toronto Congress Edition, Denmark 2010.

22 IAHR e-Bulletin Supplement, August 2011.

23 Bkz. IAHR El Kitabı ve Bülteni, s.11-13.

24 Bkz. www.iahr.dk/members and affiliates.

İtalya, Letonya, Hollanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, İspanya, İsviçre, Türkiye, Ukrayna, Büyük Britanya dernekleri EASR üyesidir. EASR bu derneklerle yakın işbirliği içinde çalışmaktadır ve bunu gerçekleştirebilmek için çeşitli ağ hizmetleri sunmaktadır. EASR iki tür elektronik ağ desteklemektedir. Bu ağlardan biri Avrupa'daki bölgesel ve ulusal dernek üyelerinin ve bilim adamlarının iletişimi için; diğeri Avrupa'da kullanılmakta olan bölgesel altı dilde çeşitli elektronik tartışma ve forumların yapılabilmesi için düzenlenmiştir. Bu bölgesel dillerin her biri için ayrı ağ hizmeti sunulmasının bir dilin hâkimiyetini önlemek ve Avrupa'nın kültürel zenginliğine katkıda bulunmak amacı taşıdığı belirtilmektedir.²⁵

EASR, kuruluşundan itibaren her yıl üye derneklerin işbirliği ile konferanslar düzenlemiştir. Cambridge 2001, Paris 2002, Bergen 2003, Santander 2004, Turku 2005, Bucharest 2006, Bremen 2007, Brno 2008, Messina 2009'da yapılan bu konferansların 10.su 18-22 Eylül 2011'de Budapeşte'de yapılacaktır. 23-26 Ağustos 2012'de Stockholm/İsviçre'de, 4-6 Eylül 2013'de Liverpool/İngiltere'de, 12-15 Mayıs 2014'de Groningen/Hollanda'da yapılması plânlanan EASR yıllık konferanslarının hazırlıkları da devam etmektedir.²⁶

EASR'nin 19 Ağustos 2010'da seçilip 03-01-2011'de göreve başlayan mevcut Yönetim Kurulu şu kişilerden oluşmaktadır:

- Başkan: Maya Burger (İsviçre)
- Başkan Yardımcısı: Francisco Diez de Velasco (İspanya)
- Başkan Yardımcısı: Einar Thomassen (Norveç)
- Genel Sekreter: David Václavík (Çek Cumhuriyeti)
- Genel Sekreter Yardımcısı: James Cox (Birleşik Krallık)
- Sayman: Marco Pasi (Hollanda-İtalya)
- Sayman Yardımcısı: Wim Hofstee (Hollanda)
- Üyelik Sekreteri: Jenny Berglund (İsveç)
- Yayınlar Görevlisi: Eugen Ciurtin (Fransa, Romanya)
- İnternet Sorumlusu: Katja Triplett (Almanya)
- Bireysel Üyeler Temsilcisi: Ivar Maksutov (Russia)²⁷

EASR'nin uzun yıllar Genel Sekreterliğini yapan Kim Knott'a göre "on yıl içinde büyüyen EASR, Avrupa ve üye ülkelerde çok sayıda bilim adamını bir araya getirmiş ve iletişime, araştırmaya, fikirlerin geliştirilmesine, öğrencilerin projeleri ve öğretmenin değişimine imkân sağlamıştır. Yıllık konferanslar arkadaşlıklar, dostluklar gelişmesine de fırsat vermiştir."²⁸

25 Bkz. [iahr.dk/members and affiliations](http://iahr.dk/members_and_affiliations) ; easr.eu/e-networks(23.08.2011)

26 Bkz. easr.eu/conferences(18.08.2011)

27 EASR ile ilgili daha geniş bilgi için bkz. EASR resmî web sitesi(www.easr.eu).

28 [easr.eu/Conferences/Toronto General Assembly 2010/Report 2009-2010](http://easr.eu/Conferences/Toronto_General_Assembly_2010/Report_2009-2010) by the EASR General Secretary.

B. Türkiye’de Dinler Tarihi’nin Kurumlaşması

Türkiye’de Dinler Tarihi çalışmaları batı ile eş zamanlı olarak gelişmiştir. “Türkiye’de Dinler Tarihi’nin eğitim ve yayın tarihi, 1874 yılında başlamıştır. 1874’ten 1955’e kadar Dinler Tarihi çeşitli medreselerde ve yüksek okullarda okutulmuş ve Dinler Tarihiyle ilgili bazı kitaplar ve makaleler neşredilmiştir.”²⁹ Bilimsel bir disiplin olarak Dinler Tarihi’nin sistemleşmesini Ankara İlahiyat Fakültesi’nin 1949’da kuruluşundan sonraki çalışmalara bağlamak mümkündür. Hilmi Ömer Budda(1949-1952) ve Mehmet Karasan(1952-1954)’dan sonra Alman Profesör Annemarie Schimmel’in bu Fakültede Dinler Tarihi dersleri vermesi ile(1954-1959) başlayan akademik Dinler Tarihi çalışmaları, 1955’de Dinler Tarihi asistanı olan Hikmet Tanyu’nun 1959’da Türkiye’de ilk Dinler Tarihi Doktoru olmasından ve Annemarie Schimmel’in ardından Dinler Tarihi kürsüsünün başına geçmesinden sonra farklı bir veche kazanmıştır. Dinler Tarihi kürsüsünde Hikmet Tanyu’nun asistanları Günay Tümer, Mehmet Aydın, Abdurrahman Küçük ile devam eden süreç, Doktorasını Almanya’da yapmış olmakla birlikte Hikmet Tanyu’dan feyz alan Ekrem Sarıkçıoğlu ile Doktorasını Hikmet Tanyu’nun yönetiminde yapmış olan Şaban Kuzgun, Harun Güngör, Osman Cilacı ve M. Süreyya Şahin ile devam etmiştir.

1982’ye kadar, 1971’de kurulan Erzurum İslâmi İlimler Fakültesi ile İstanbul(1959), Konya(1962), Kayseri(1965), İzmir(1966), Erzurum(1969), Bursa(1975), Samsun(1976) ve Yozgat(1979-80)’ta açılan Yüksek İslâm Enstitülerinde Dinler Tarihi dersleri verilmekle birlikte akademik anlamda asıl çalışmalar Ankara İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi kürsüsünde olmuştur. 06.11.1981’de yürürlüğe giren 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu sonrası İslâm Enstitülerinin İlahiyat Fakültesine dönüştürülmesi³⁰ ile akademik Dinler Tarihi çalışmaları, Ankara ile birlikte İstanbul, Konya, Bursa, Kayseri, Samsun ve Erzurum başta olmak üzere diğer İlahiyat Fakültelerinde kurulan Dinler Tarihi kürsülerinde sürdürülmüştür.

1982 sonrası süreçte Ankara İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Kürsüsü, Prof. Dr. Hikmet Tanyu’nun 1982’de emekli olmasından, Prof.Dr. Günay Tümer’in Bursa, Prof.Dr. Mehmet Aydın’ın ise Konya İlahiyat Fakültelerine gitmelerinden sonra Prof.Dr. Abdurrahman Küçük tarafından yönetilmiştir. Prof.Dr. Günay Tümer vefat ettiği 22.08.1995 tarihine kadar Bursa/Uludağ İlahiyat Fakültesi’nde, Prof.Dr. Mehmet Aydın Konya/Selçuk İlahiyat Fakültesi’nde, Prof.Dr. Ekrem Sarıkçıoğlu Erzurum/Atatürk, Samsun/19 Mayıs ve Isparta/Süleyman Demirel İlahiyat Fakültelerinde, Prof.Dr. Şaban Kuzgun(ö.14.05.2000) Kayseri/Erciyes ve Elazığ/Fırat

29 Baki Adam, “Hikmet Tanyu’dan Günümüze Dinler Tarihi Çalışmaları”, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi(AÜİFD), Ankara 1997, XXXVI/509.

30 Bu süreçte 1981’de Yozgat İslâm Enstitüsü kapatılmış; 1982’de Erzurum İslâm Enstitüsü, İslâmi İlimler Fakültesi ile birleştirilerek Atatürk Üniversitesi’ne bağlı İlahiyat Fakültesine dönüştürülmüş, diğer İslâm Enstitülerinin de İlahiyat Fakültesi olarak yeniden yapılandırılması ile Ankara yanında Marmara, Selçuk, Uludağ, Erciyes,19 Mayıs, 9 Eylül ve Atatürk Üniversitelerine bağlı 7 İlahiyat Fakültesi daha kurulmuştur. 1997 yılına kadar farklı tarihlerde açılan 15 İlahiyat Fakültesi ile toplam 23 İlahiyat Fakültesi olmuştur. Son yıllarda kurulan yeni üniversitelerle birlikte sayısı artan İlahiyat Fakültelerine 2010’dan sonra Vakıf Üniversitelerine bağlı İlahiyat Fakülteleri de eklenmeye başlamıştır.

İlâhiyat Fakültelerinde, Doç. Dr. Osman Cilacı (ö.22.11.2004) Konya/Selçuk ve Isparta/Süleyman Demirel İlâhiyat Fakültelerinde, Prof. Dr. Harun Güngör Kayseri/Erciyes İlâhiyat Fakültesi'nde, Prof. Dr. Ömer Faruk Harman ve Doç. Dr. M Süreyya Şahin (ö.25.01.2008) İstanbul /Marmara İlâhiyat Fakültesi'nde birinci nesil Dinler Tarihçiler olarak değerli çalışmalar yapmıştır. Onların yetiştirdiği ikinci nesil Dinler Tarihçilerle zenginleşen akademik kadro zaman zaman bir araya gelmekle ve yakın ilişkiler içinde olmakla birlikte tam olarak kurumlaşmanın sıkıntılarını da yaşamıştır. İletişim eksikliğinden mükerrer çalışmalar yapılabilmiş, ihtiyaca göre farklı konularda araştırmaya yönelme zarureti ortak bir plânlamayı gerekli kılmıştır. Uzmanlaşmanın da sayısız faydaları olduğu gerçeği ile bütün bunların plânlanacağı bir ortak üst kurum ihtiyacı kendini göstermeye başlamıştır.

1. Türkiye Dinler Tarihi Derneği (TÜDTAD/TAHR)'nin kuruluş süreci

İslâmî İlimler Araştırma Vakfı (İSAV) tarafından İstanbul'da Ekim 1991'de düzenlenen "Asrımızda Hıristiyan-Müslüman Münasebetleri" konulu tartışmalı ilmî toplantı, Dinler Tarihçilerinin bir araya gelip kurumlaşma üzerine müzakere etmelerine vesile olmuştur. İSAV'ın aynı isimle daha sonra yayınladığı³¹ bu ilmi toplantıda Prof.Dr. Suat Yıldırım, "Kiliseyi İslâm ile Diyalog İstemeye Sevk Eden Sebepler"; Doç.Dr. Abdurrahman Küçük, "Müslüman-Hıristiyan Diyaloguna Genel Bir Bakış"; Doç.Dr. Şaban Kuzgun, "Kur'an-ı Kerim'e Göre Hıristiyanlık ve Hıristiyanlar"; Prof.Dr. Mehmet Aydın, "Hz. Muhammed Devrinde Müslüman-Hıristiyan Münasebetlerine Bir Bakış"; Doç.Dr. Ömer Faruk Harman, "Hıristiyanların İslâm'a Bakışı"; Yrd.Doç.Dr. Musa Süreyya Şahin, "Osmanlı Devleti'nin Hıristiyanlarla Münasebetleri" ve Prof.Dr. Günay Tümer, "Günümüzde Doğu Hıristiyanlığı" başlıklı bildirimleri sunmuşlardır. Bu toplantı esnasında kurumlaşmanın önemi ve gerekliliği üzerinde fikir alış veriş yapılmış ve bir dernek kurma düşüncesinin temeli atılmıştır.

1991'de İstanbul'da yapılan bu toplantıdan bir yıl sonra Samsun'da düzenlenen bir başka bilimsel toplantı Dinler Tarihçileri arasında kurumlaşma konusunda fikir birliği oluşmasına imkân sağlamıştır. Bu toplantı Türkiye Dinler Tarihi Derneği'nin kuruluşundan önce Türkiye'de doğrudan Dinler Tarihi alanında yapılan geniş katımlı ilk sempozyum olan **Türkiye I. Dinler Tarihi Araştırmaları Sempozyumu**'dur. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi ile Samsun İlim Yayma ve Eğitim Vakfı'nın işbirliği ile 24-25 Eylül 1992 tarihlerinde Samsun'da gerçekleştirilen bu Sempozyuma, dönemin OMÜ İlâhiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ekrem Sarıkçıoğlu öncülük etmiştir. Sempozyum üç oturum olarak düzenlenmiş ve her bir oturumun tebliğleri tartışmalar bölümünde müzakere edilmiştir. Daha ziyade Türkiye'de Dinler Tarihi konusunda o güne kadar yapılan ve yapılması gereken çalışmaların değerlendirildiği bu Sempozyumda sunulan tebliğler şunlardır: I. Oturum: Prof. Dr. Ekrem Sarıkçıoğlu, "Hıristiyanlarda Çocukluk İncilleri"; Yrd. Doç. Dr. Şinasi Gündüz, "Kur'an'daki Sabiilerin Kimliği Üzerine Bir Tahlil ve Değerlendirme"; Yrd. Doç. Dr. Mustafa Erdem, "Türkiye'de Dinler Tarihi Üzerine

31 Asrımızda Hıristiyan-Müslüman Münasebetleri, İstanbul 1993.

Yapılmış Tezler Üzerine Düşünceler". II. Oturum: Prof. Dr. Abdurrahman Küçük, "Türkiye'de Dinler Tarihi Sahasında Yapılacak Çalışmalar Üzerine Düşünceler"; Doç. Dr. Şaban Kuzgun, "Mukayeseli Dinler Tarihi Araştırmalarında Karşılaşılan Problemler ve Düşünülen Çözümleri"; Dr. Ali İhsan Yitik, "Hint Kökenli Dinlerde Karma İnancı ve Tenasüh İnancıyla İlişkisi". III. Oturum: Doç. Dr. Ömer Faruk Harman, "Dinler Tarihi Açısından Boğaziçi Üniversitesi ve Bazı Kilise Kütüphaneleri"; Dr. Ahmet Usta, "İbrahim Müteferrika'nın Risala-i İslâmiyye İsimli Eserinin Tanıtımı"; Yrd. Doç. Dr. Osman Cilacı "Cumhuriyet Devri Öncesi Dinler Tarihçilerinden M. Şemseddin ve Tarih-i Edyan'ı". Aynı isimle yayınlanan³² bu Sempozyum, Türkiye Dinler Tarihçilerini, faaliyetlerini kurumsal bir yapıda sürdürmek konusunda gayretlendirmiştir.

Türkiye Dinler Tarihçilerinin bir dernek çatısı altında faaliyetlerini sürdürmesi konusunda oluşan fikir birliğinin, kuruluş kararına dönüşmesi üzerine gerekli hazırlıklar başlatılmıştır. Kurucular Prof. Dr. Abdurrahman Küçük, Prof. Dr. Mehmet Aydın, Prof. Dr. Ekrem Sarıkçıoğlu, Doç. Dr. Mustafa Erdem, Yrd. Doç. Dr. Osman Cilacı, Arş. Gör. Baki Adam, Arş. Gör. Ali İsra Güngör kuruluş için Ankara Valiliğine başvurmuş; hazırlanan evrakın incelenmesi sonucu 2908 sayılı Kanun'un 9. Maddesi'ne göre Ankara Valiliğince 06-44-099 kod numarası ile Derneğin kuruluşu uygun görülmüş ve Dernek 20.12.1993'de kurulmuştur. Dernek için hazırlanan tüzüğün 19.04.1994'de Ankara Valiliğince tasdiki ve 19.05.1994'de gazetede yayınlanması ile Dinler Tarihi Derneği tüzel kişilik kazanmıştır.

2. TÜDTAD tüzüğü, amacı, dernek organları, maddî kaynakları

Türkiye Dinler Tarihi Derneği'nin 32 asıl, bir geçici maddeden oluşan tüzüğüne göre "Derneğin Amacı; Türkiye'de Dinler Tarihi kültürünün ve düşüncesinin gelişmesine, anlaşılmasına ve yaygınlaşmasına ortam hazırlamak, akademik bir ciddiyet ve sorumluluk içerisinde faaliyet ve neşriyatta bulunmak, Türk Dinler Tarihçileri arasında birlik, beraberlik ve dayanışmayı sağlamaktır."³³ Dernek bu amaçları gerçekleştirmek için şu çalışmaları yapar: Dinler Tarihi alanında araştırmalar yapmak; yakın disiplin ve bilim dallarına ilişkin kurumlarla amaçlarının öngördüğü doğrultuda işbirliğinde bulunmak; bilimsel nitelikte kongre, sempozyum, seminer, konferans, açık oturum düzenlemek ya da benzeri faaliyetlerde bulunmak; Dinler Tarihçilerinin meslekleriyle ilgili problemlerine çözüm bulmalarına yardımcı olmak; Ülkemizde Dinler Tarihi düşüncesinin ve anlayışının etkili ve yaygın bir hüviyet kazanması amacıyla yayınlarda bulunmak.³⁴

Türkiye Dinler Tarihi Derneği'nin; Genel Kurul, Yönetim Kurulu ve Denetleme Kurulu olarak üç yönetim organı bulunmaktadır.

Genel Kurul, Derneğin en yüksek karar ve denetleme organıdır. İki yılda bir olağan olarak toplanan, Yönetim ve Denetleme Kurulunun gerekli gördüğü hallerde

32 Türkiye I. Dinler Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (24-25 Eylül 1992), Samsun 1992.

33 Türkiye Dinler Tarihi Derneği(TÜDTAD) Tüzüğü, Türkçe-İngilizce, Ankara 2006, s.3.

34 TÜDTAD Tüzüğü, s.3-4.

veya Dernek üyelerinin beşte birinin yazılı isteği üzerine ise olağanüstü toplanabilen Genel Kurulda kararlar oy çokluğu ile alınır. Dernek Tüzüğü'nün 20. Maddesinde görev ve yetkileri açıklanan Genel Kurul, Yönetim ve Denetleme Kurulları raporlarının görüşülmesi, ibra edilmesi ve Yönetim Kurulunca hazırlanan bütçenin görüşülüp kabul edilmesinden sonra iki yıl için Derneği yönetecek yeni Yönetim Kurulunu seçer. Yönetim Kurulu beş asil ve beş yedek üye olmak üzere Genel Kurulca gizli oyla seçilir. Genel Kurul tarafından ayrıca üç asil ve üç yedek üye olmak üzere Denetleme Kurulu seçilir. Denetleme Kurulu, Dernek Tüzüğü'nde ve Dernekler Kanunu'nda yer alan hükümlere göre altı ayı geçmeyen aralıklarla denetleme görevini yapar ve denetleme sonuçlarını rapor halinde Yönetim Kurulu ile toplandığı zaman Genel Kurula sunar.

Yönetim Kurulu kendi içinden bir başkan, bir başkan yardımcısı, bir sekreter, bir sayman, bir veznedar seçer ve iki yıl için Dernek Tüzüğü'nde 23. Madde ile kendisine verilen görev ve yetkilere uygun olarak Derneği yönetir. Yönetim Kurulunda asil üyeliklerde boşalma olduğu takdirde yedek üyeler göreve çağrılır. Yönetim Kurulu gerekli görürse yedek yöneticileri de aktif olarak görevlendirme yetkisine haizdir.³⁵ Nitekim 2005'den itibaren bu şekilde görevlendirme yoluna gidilmiştir.

Derneğin maddî kaynağı üyelerin aidatlarıdır. Yapılan sempozyumlar için TÜBİTAK gibi kuruluşlardan maddî destek sağlanmaya çalışılmıştır. TBMM Plân ve Bütçe Komisyonu'nun Derneklere Yardım Fonundan da 2000, 2001, 2002 yıllarında toplam 13000 TL destek alınmıştır. Dernek yayınlarından da az miktarda gelir elde edilmektedir.

3. Dinler Tarihi Derneği'nin Türkiye adını alması ve IAHR ile EASR'ye üyelik süreci

Dinler Tarihi Derneği'nin, Uluslararası Dinler Tarihi Derneği (IAHR) ile ilişkileri daha önceki yıllara dayanmakla birlikte Derneğin IAHR'ye üyelik sürecinin başlamasına 2001'de Ankara'da gerçekleştirilen "2000. Yılında Hıristiyanlık: Dünü, Bugünü ve Geleceği" konulu Sempozyuma IAHR Başkanı Prof.Dr. Peter Antes'in katılması vesile olmuştur. Türkiye'de Dinler Tarihi'nin geldiği noktayı ve Derneğin faaliyetlerini çok olumlu bulan Prof.Dr. Peter Antes, bizzat IAHR'ye üye olma teklifinde bulunmuş ve bunun gerçekleşmesi için katkı sağlayacağını belirtmiştir. Bu üyeliği zaten düşünen Yönetim Kurulu bu teklifi kendi içinde değerlendirmiş ve konuyu 03.11.2001 tarihli Genel Kurul'un gündemine getirmiştir. Genel Kurulca bu teklif oybirliği ile kabul edilmiş ve bunun için gerekli olan Derneğin "Türkiye" adını alması ile diğer işlemlerin yapılması için Yönetim Kurulu yetkilendirilmiştir. IAHR'ye üyelik hazırlıkları başlatılmış, bu süreçte Derneğin adının Türkiye Dinler Tarihi Derneği olarak değiştirilmesi için Bakanlar Kurulu Kararı gerekliliği üzerine 31.01.2003 tarih ve 59 sayılı yazı ile Türkiye adını almak için resmî başvuru yapılmıştır. Bu başvuru uygun bulunmuş, 22.05.2003 tarih ve 2263 sayılı İçişleri Bakanlığı yazısı ile bildirilen Bakanlar Kurulu Kararına istinaden Derneğin adı Türkiye Dinler Tarihi Derneği olmuştur.

35 Bkz. TÜDTAD Tüzüğü, s.3-13.

Dernek Yönetimi gerekli diğer hazırlıkları tamamladıktan sonra 22.05.2004 tarihinde IAHR'ye üyelik için resmî başvurusunu yapmıştır. IAHR üyelik başvurusunu kabul etmiş; 24-30 Mart 2005 tarihlerinde Tokyo'da yapılan ve Dernek adına Başkan Prof.Dr. Abdurrahman Küçük'ün "İslâm ve Hoşgörü", Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Mehmet Aydın'ın da "Şiddetin Önlenmesinde Dinlerin Rolü" başlıklı tebliğleri ile katıldıkları³⁶ IAHR XIX. Dünya Kongresi'nde Genel Kurulun onayı ile Türkiye Dinler Tarihi Derneği resmen IAHR üyesi olmuştur. Böylece IAHR Genel Sekreteri Armin W. Geertz'in bu Kongre'de açıkladığı gibi³⁷ Ekim 1999'dan beri devam eden görüşmeler Türkiye Dinler Tarihi Derneği'nin üyeliği ile sonuçlanmıştır.

Türkiye Dinler Tarihi Derneği'nin IAHR'ye üye olma sürecinde Avrupa Din Bilimleri Derneği(EASR)'ne de üye olması gündeme gelmiştir. 22.05.2004 tarihinde EASR'ye de üyelik için resmî başvuru yapılmıştır. EASR'nin bu başvuruyu kabul etmesi üzerine Türkiye Dinler Tarihi Derneği resmen EASR üyesi olmuş; 16.12.2004 tarihli yazı ile de EASR'ye delege olarak Başkan Yardımcısı Prof.Dr. Mehmet Aydın'ın ismi bildirilmiştir.

Dünyada Dinler Tarihinin kurumlaşma süreci bölümünde geniş olarak açıklandığı üzere son derece önemli bu bilimsel derneklere üye olmak, Türkiye Dinler Tarihi Derneği açısından büyük bir başarıdır. Bu üyelikler ile Türkiye Dinler Tarihi Derneği, Türk Dinler Tarihçilerinin bütün dünyada tanınmasına, faaliyetlerinin ve çalışmalarının uluslararası platformlarda temsil edilmesine katkı sağlamaktadır.

4. TÜDTAD Yönetim Kurulları ve Üyeleri

Türkiye Dinler Tarihi Derneği, kurulduğu 1994 yılından itibaren, faaliyetlerini Prof.Dr. Abdurrahman Küçük'ün başkanlığında sürdürmektedir. 1.Yönetim Kurulu hariç Derneğin başkan yardımcılığını Prof.Dr. Mehmet Aydın yürütmüştür. Doç. Dr. Ali İsra Güngör, Geçici Yönetim Kurulu dahil ilk 6 yönetimde veznedar, son üç yönetimde de sekreter olarak görev yaparak Yönetim Kurulunda başkan ve başkan yardımcısından sonra en fazla görev alan üye olmuştur. Denetleme Kurulunda en fazla görev alan üye de Prof.Dr. Mustafa Erdem'dir.

Dernek merkezinin Ankara'da olması dolayısıyla, Yönetim Kurulunun gerektiği zaman kolaylıkla toplanıp karar alabilmesi, aktif biçimde çalışabilmesi ve faaliyetlerin aksamadan yürütülebilmesi için Yönetim ve Denetleme Kurulu asil üyelerinin çoğunluğunun Ankara'da bulunan üyelerden seçilmesi esası benimsenmiştir.

15.12.2009 tarihinde yapılan 9.Olağan Genel Kurul'da seçilen son Yönetim Kurulu şu şekilde oluşturulmuştur:

Başkan: Prof.Dr. Abdurrahman Küçük

Başkan Yardımcısı: Prof.Dr. Mehmet Aydın

Sekreter: Doç.Dr. Ali İsra Güngör

36 Bkz. IAHR World Congress Proceedings, Tokyo 2005, Religion and Society: An Agenda for the 21st Century; Ed. Brian Bocking., Cambridge: Roots and Branches, 2010, s. 164-165,335.

37 IAHR Bulletin 38, Tokyo Congress Edition, Denmark 2005, s.32-33.

Sayman: Doç.Dr. Durmuş Arık

Veznedar: Arş.Gör. Hüsametdin Karataş

Başkan Yardımcısı: Prof.Dr. Ahmet Hikmet Eroğlu

Başkan Yardımcısı: Prof.Dr. Ali İhsan Yitik

Başkan Yardımcısı: Dr. Asife Ünal

Sekreter Yardımcısı: Doç.Dr. Mustafa Alıcı

Sekreter Yardımcısı: Yrd.Doç.Dr. Ali Osman Kurt

9. Olağan Genel Kurul'da seçilen Denetleme Kurulu asil ve yedek üyeleri de; Prof.Dr. Mustafa Erdem, Prof.Dr. Baki Adam, Prof.Dr. Mehmet Katar, Prof.Dr. Harun Güngör, Prof.Dr. Ali Rafet Özkan ve Yaşar Derin'dir.

Türkiye Dinler Tarihi Derneği'nin değişik zamanlarda vefat veya üyelik vecibelerini yerine getirmeme sebebiyle üyeliği düşürülenler hariç olmak üzere Ağustos 2011 itibariyle 98 üyesi bulunmaktadır. 28 Profesör, 19 Doçent, 21 Yardımcı Doçent, 13 Doktor, 9 Araştırma Görevlisi bulunan bu 98 üyenin büyük çoğunluğu Türkiye'nin farklı üniversitelerine mensup Dinler Tarihi öğretim üyeleridir. Vefat eden üyeler Günay Tümer, Şaban Kuzgun, Osman Cilacı, Mehmet Saklan ve Musa Süreyya Şahin'dir.

6. TÜDTAD faaliyetleri

Türkiye Dinler Tarihi Derneği, kuruluşundan itibaren düzenli olarak bilimsel faaliyetler yapmaktadır. Bu faaliyetlerin en önemlisi iki yılda bir yapılması gelenek haline getirilmiş olan ulusal veya uluslararası sempozyumlardır. Bağımsız olarak gerçekleştirdiği sekiz sempozyumun dışında anma toplantıları ve ortak sempozyumlar da yapmış olan Dernek, ayrıca bilimsel seminerlerle de faaliyetlerini sürdürmektedir.

a. Sempozyumlar ve anma toplantıları

19.05.1994'de resmen kurulan Dinler Tarihi Derneği'nin ilk faaliyeti 11.02.1992'de vefat eden "Türkiye'deki Dinler Tarihi çalışmalarının babası" Prof. Dr. Hikmet Tanyu için vefatının üçüncü yılında bir anma toplantısı düzenlemek olmuştur. 16 Haziran 1995 tarihinde Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde gerçekleştirilen "**Prof.Dr. Hikmet Tanyu'yu Anma Toplantısı**" Prof.Dr. Abdurrahman Küçük'ün açılış konuşması ile başlamış, protokol konuşmalarının ardından Prof. Dr. Haluk Karamağaralı, Zeki Sofuoğlu, Prof.Dr. Salih Akdemir, Prof.Dr. Mustafa Kafalı, Prof.Dr. İbrahim Agah Çubukçu, Prof.Dr. Süleyman Hayri Bolay, Prof.Dr. Aydın Taneri, Prof.Dr. Necmettin Sefercioğlu, Prof.Dr. Ekrem Sarıkçıoğlu, Prof.Dr. Mehmet Aydın, Prof.Dr. Mehmet Sait Hatipoğlu ve Hikmet Tanyu'nun değerli eşi Melek Tanyu birer hatıra konuşması yapmıştır.

"Ölümünün Üçüncü Yılında Prof.Dr. Hikmet Tanyu" başlıklı panel bölümünde ise Hikmet Tanyu'nun "İnanmak Meselesi" adlı şiirinin Yılmaz Karahan tarafından okunmasının ardından Prof.Dr. Abdurrahman Küçük, "Prof.Dr. Hikmet Tanyu'nun Hayatı, Eserleri ve Fikirleri"; Prof.Dr. Harun Güngör, "Prof.Dr. Hikmet Tanyu'nun Türk Dini Tarihi Çalışmalarına Katkısı"; Dr. Baki Adam, "Prof.

Dr. Hikmet Tanyu'dan Günümüze Dinler Tarihi Çalışmaları" başlıklı tebliğlerini sunmuşlardır.

Dinler Tarihi Derneği'nin bu anma toplantısından bir gün sonra gerçekleştiği bir diğer faaliyeti Türk Ocakları Genel Merkezi ve Türkiye İlahiyatçılar Birliği Vakfı ile birlikte düzenlediği "Tartışılan Değerler Açısından Türkiye" Sempozyumudur. 17-18 Haziran 1995 tarihlerinde Ankara'da TDV Kocatepe Konferans Salonu'nda yapılan bu Sempozyum, Türkiye için büyük önem taşıyan konuların masaya yatırıldığı bir toplantı olmuştur. Açılış Konuşmasını Prof.Dr. Turan Yazgan'ın, Takdim Konuşmasını da Prof.Dr. Abdurrahman Küçük'ün yaptığı Sempozyum dört bölüm olarak gerçekleştirilmiştir. Protokol konuşmalarının ardından "Yeni Dünya Düzeni Anlayışı İçinde Türkiye" başlıklı I.Bölümde Prof.Dr. Emin Çarıkçı, "İktisadî Açısından Yeni Dünya Düzenine Bakış ve Türkiye"; Doç.Dr. Ümit Özdağ, "Siyasî Açısından Yeni Dünya Düzenine Bakış"; Dr. Ali İhsan Yitik, "Yeni Dünya Düzenine Dinî Açısından Bakış" ve Prof.Dr. Orhan Türkdoğan, "Millî Kültür Açısından Yeni Dünya Düzenine Bakış" başlıklı tebliğleriyle "yeni dünya düzeni" anlayışını çeşitli açılardan incelemişlerdir. "Türklerde Devlet Fikrinin Yeri ve Önemi" başlığını taşıyan II.Bölümde sunulan tebliğler de şunlardır: Prof.Dr. Aydın Taneri, "Türklerde Millet Fikrinin Doğuşu ve Gelişmesine Bakış"; Dr. Mehmet Niyazi Özdemir, "Türklerde Devlet Felsefesi"; Prof.Dr. Mehmet Aydın, "Millî Devlet Anlayışında Dinin Rolü" ve Doç.Dr. Cemal Tosun, "Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimine Genel Bir Bakış". Sempozyum'un III.Bölümü "Türklerde Dinî Hayat" başlığını taşımakta olup Prof. Dr. Günay Tümer, "Dinin Toplum Hayatındaki Yeri ve Önemi"; Prof.Dr. Zekeriya Kitapçı, "Türkler ve İslâm veya Türkler Arasında İslâmiyetin Yayılış Meselesi"; Prof. Dr. Ekrem Sarıkçıoğlu, "Osmanlı Devletinde Dinî İdare- Şeyhülislâmlık" ve Mehmet Nuri Yılmaz, "Diyanet İşleri Başkanlığı ve Millî Bütünlüğümüz" başlıklı tebliğlerini sunmuşlardır. Sempozyumun IV.Bölümünde "Millî Bütünlüğün Dinî ve Millî Temelleri" başlığı altında sunulan tebliğler ise şunlardır: Nevzat Kösoğlu, "Millî Kültür- Mozaik-Etnik Grup"; Sadi Somuncuoğlu, "Millî Bütünlük, Demokrasi ve İkinci Cumhuriyet"; Dr. Yusuf Ekinci, "Millî Bütünlük Açısından Günümüz Eğitim Anlayışına Genel Bir Bakış"; Ferruh Bozbeyli, "Günümüz Siyaset Anlayışının Millî Bütünlüğe Yansımaları"; Doç.Dr. Mustafa Erdem, "İslâm ve Millî Bütünlük"; Prof. Dr. Şaban Karataş, "Millî Bütünlüğümüz ve Medya". Her bölümde sunulan tebliğler, değerli ilim ve fikir adamları tarafından tartışılmış ve Sempozyum bildirilerinin yayınlanması³⁸ ile de bu önemli görüşler kamuoyunun istifadesine sunulmuştur.

Dinler Tarihi Derneği'nin bir sonraki faaliyeti 22.08.1995'te vefat eden Prof.Dr. Günay Tümer için vefatının birinci yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde gerçekleştirdiği anma toplantısıdır. Açılış konuşmasını Prof.Dr. Abdurrahman Küçük'ün yaptığı "Prof.Dr. Günay Tümer'i Anma Toplantısı", Dekan Vekili Prof.Dr. Münir Koştaş'ın konuşmasını takiben yapılan hatıra konuşmaları ile devam etmiştir. Doç.Dr. Ömer Özyılmaz, Prof.Dr. Hüseyin Gazi Yurdaydın, Dr. Kadri Keskin, Prof.Dr. İsmail Cerrahoğlu, Günay Tümer'in değerli eşi Nezahat Tümer, Prof.Dr. Ekrem Sarıkçıoğlu, Prof.Dr. Hayrani Altıntaş, Dr. Yaşar Kalafat, Prof.

38 Tartışılan Değerler Açısından Türkiye, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1996.

Dr. Bahaeddin Yediyıldız, Şükrü Öztürk, Prof.Dr. Ömer Faruk Harman, Doç.Dr. Osman Cilacı, Doç.Dr. Ahmet Güç, Doç.Dr. Mustafa Erdem, Lokman Abbasoğlu, Günay Tümer'in çocukları Özge Tümer ve Ömer Tümer ile iki katılımcının hatıra konuşmaları, Günay Tümer'in vefatına tarih düşürmek için Mustafa Kara tarafından yazılan şiir ile süslenmiştir. **"Ölümünün Birinci Yılında Prof.Dr. Günay Tümer"** başlıklı panelde ise "Prof.Dr. Günay Tümer, Eserleri ve Türkiye Dinler Tarihine Katkıları" Prof.Dr. Abdurrahman Küçük tarafından, "Biruni'ye Göre Dinler ve İslâm Dini İsimli Çalışmasında Prof.Dr. Günay Tümer'in Metodu" Prof.Dr. Şaban Kuzgun tarafından, "Prof.Dr. Günay Tümer'in Hayatı ve İlmî Kişiliği" de Dr. Süleyman Sayar tarafından sunulmuştur.

Dinler Tarihi Derneği'nin bağımsız olarak iki yılda bir gerçekleştirdiği ve tebliğlerini yayınladığı sempozyumların ilki 8-9 Kasım 1996 tarihlerinde Ankara'da yapılan **"Türkiye II. Dinler Tarihi Araştırmaları Sempozyumu"**dur. Dernek kurulmadan önce Samsun'da yapılan "Türkiye I. Dinler Tarihi Araştırmaları Sempozyumu"na istinaden "Türkiye II. Dinler Tarihi Araştırmaları Sempozyumu" başlığını taşıyan bu Sempozyumda tebliğler üç oturumda sunulmuştur. I. Oturumda "Dinlerarası Diyalog ve Yeni Dinî Hareketler" başlığı altında Dr. Ali İhsan Yitik, "Hinduizm'in Diğer Dinlere Bakışı"; Dr. Baki Adam, "Yahudiliğin Hıristiyanlığa ve İslâm'a Bakışı"; Arş.Gör. Ali İsmail Güngör, "Katolik Kilisesi'nin Çağdaş Misyon Anlayışında Diyalog Kavramı"; Yrd.Doç.Dr.-Ali Rafet Özkan, "Teosofi ve Yeni Çağ Hareketi"; Dr. Ahmet Hikmet Eroğlu, "Ökümenik Hareketin Ortaya Çıkışı" ve Arş.Gör. İbrahim Maras, "Kazan Bölgesinde Misyonerlik Faaliyetleri" konulu tebliğlerini sunmuşlardır. "Türklerde ve Türk Dünyasında Dinî Anlayış" başlıklı II. Oturumun tebliğleri ise şunlardır: Prof.Dr. Harun Güngör, "Çuvaşların Dinî Durumu"; Yrd.Doç.Dr. Ahmet Gökbek, "Varsak Türklerinde Yer-Su İnancının İzleri"; Prof.Dr. Abdurrahman Küçük, "Gregoryen Hıristiyanlığı Üzerine"; Dr. Yaşar Kalafat, "Anadolu Türk Halk Sufizminde Zazalar". "Dinler Tarihi Çalışmaları ve Metodoloji" başlıklı III. Oturumda ise Prof.Dr. Mehmet Aydın, "Mircae Eliade'da Hermenötik ve Metodoloji"; Prof.Dr. Ömer Faruk Harman, "Günümüzde Batıda Dinler Tarihi Çalışmaları"; Arş. Gör. Hidayet Işık, "Ebu'l Maali ve Beyanu'l Edyan Adlı Eseri"; Doç.Dr. Ahmet Güç, "Dinlerde Kutsal ve Kutsallık Anlayışı" ve Doç. Dr. Şinasi Gündüz, "Cahiliye Dönemi Arap Politeizmine Nebatiler'in Etkileri" adlı tebliğlerini sunmuşlardır.

Bu Sempozyumun tebliğleri daha önce yapılan "Prof.Dr. Hikmet Tanyu'yu Anma Toplantısı" ve "Prof.Dr. Günay Tümer'i Anma Toplantısı" metinleri ile birlikte **Dinler Tarihi Araştırmaları-I** adıyla Dernek tarafından yayınlanmıştır.³⁹ Böylece Derneğin yedincisini 2010'da yayınladığı "Dinler Tarihi Araştırmaları" serisi de aşılamıştır.

Dinler Tarihi Derneği'nin III.Sempozyumu 20-21 Kasım 1998 tarihlerinde Konya'da Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ile ortaklaşa düzenlenmiştir. **"Dinler Tarihi Açısından Din ve Din Anlayışı"** isimli bu Sempozyum altı otu-

39 Dinler Tarihi Araştırmaları I (Sempozyum:20-21 Kasım 1998 Ankara), Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 1998.

rum halinde düzenlenmiş, her oturumda farklı din ve kültürlerdeki din anlayışları ele alınmıştır. I.Oturumda “İslâmî Kaynaklarda Din ve Din Anlayışı”, II.Oturumda “Hıristiyanlıkta Din ve Din Anlayışı”, III.Oturumda “Yahudilikte ve Sabiilikte Din Anlayışı”, IV.Oturumda “Türklerde ve Türk Halk İnanışlarında Din ve Din Anlayışı”, V.Oturumda Türklerde ve Türkiye’de Din Anlayışı”, VI.Oturumda ise “Doğu Dinlerinde Din ve Din Anlayışı” konu edinilmiştir. **Dinler Tarihi Araştırmaları II** adıyla yayınlanan⁴⁰ bu Sempozyumda din ile din anlayışı 21 tebliğde farklı açılardan ortaya konulmaya çalışılmış, böylece dinin doğru anlaşılmasına katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Dinler Tarihi Derneği’nin uluslararası nitelikli ilk sempozyumu Hıristiyanlığın 2000. yılı dolayısıyla Hıristiyanlık konusuna ayrılmıştır. 09-10 Haziran 2001 tarihlerinde Ankara’da Başkent Öğretmenevi’nde gerçekleştirilen **“2000. Yılında Hıristiyanlık: Dünü, Bugünü ve Geleceği”** başlıklı bu Sempozyuma yurt içinden ve dışından bilim adamlarının yanı sıra, Türkiye’deki Hıristiyan cemaatlerin temsilcileri de katılmışlardır. Değerlendirme Oturumu ile sekiz oturum olarak düzenlenen bu Sempozyumun “Günümüzde Türkiye’de Hıristiyan Cemaatler” konulu I.Oturumunda Fener Rum Ortodoks Kilisesi’ni Yorgo Benlisoy, Gregoryen Ermeni Kilisesi’ni Doç. Dr. Arus Yumul, Süryani Kilisesi’ni Samuel Akdemir, Türkiye’de’ki Keldanileri ise François Yakan anlatmışlardır.

“Hıristiyanlığın Ortaya Çıkması ve Kurumsallaşması” II. ve III.Oturumlarda ele alınmıştır. III.Oturumda Uluslararası Dinler Tarihi Derneği(IAHR) Başkanı Prof. Dr. Peter Antes “The Beginning of the Christian Hierarchy and its Development” başlıklı tebliğinde Hıristiyan hiyerarşisinin başlangıcını ve gelişmesini anlatmıştır. Farklı din mensuplarından biri olan İstanbul Yahudi Hahambaşılığı temsilcisi Yusuf Altıntaş da “Hıristiyanlıkta Anlayış Farklılıkları” başlıklı IV.Oturumda Yahudilik açısından Hıristiyanlığı değerlendirmiştir. V.Oturumda “Hıristiyanlık ve Yeni Dinî Harekeler” konu edinilmiş, bu kapsamda Fransa Sorbonne Üniversitesi’nden Prof. Dr. Liliana Vana “Les Judéo-Chrétiens Aux Premiers Siècles” başlıklı tebliğinde ilk yüzyıllarda Yahudi-Hıristiyanları anlatmıştır. “Hıristiyanlık, Dinlerarası İlişkiler ve Misyonerlik Faaliyetleri” VI.Oturumun konusunu oluştururken, “Hıristiyanlık ve Türkler” başlıklı VII.Oturumda Türklerin Hıristiyanlarla ilişkileri ele alınmıştır. Sempozyumda Değerlendirme Oturumu hariç 32 tebliğ sunulmuş ve 19 müzakereci tarafından bu tebliğler kritik edilmiştir. Türkiye’nin bütün Dinler Tarihçilerinin katılımı ile büyük bir kaynaşma ve dostluk havası içinde geçen bu Sempozyum, Prof.Dr. Abdurrahman Küçük’ün başkanlığında, Müslüman olarak Prof.Dr. Mehmet Aydın, Hıristiyan olarak Prof.Dr. Peter Antes ve Yahudi olarak Yusuf Altıntaş’ın katıldığı Değerlendirme Oturumu ile farklı din mensuplarının birbirini tanıma konusundaki iyi niyetli çabalarının da çok güzel bir örneğini oluşturmuştur. Bu Oturumda IAHR Başkanı Prof.Dr. Peter Antes, Türkiye’de Dinler Tarihi çalışmalarından duyduğu memnuniyeti ifade ederek Dinler Tarihi Derneği’nin Uluslararası Dinler Tarihi Derneği’ne üye olmasını teklif etmiş, bu üyeliğin gerçekleşebilmesi için çaba gös-

40 Dinler Tarihi Araştırmaları II (Sempozyum: 20-21 Kasım 1998 Konya), Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2000.

tereceğini belirtmiştir. Bu Sempozyumun dokümanları da Dernek tarafından **Dinler Tarihi Araştırmaları III- Hıristiyanlık: Dünü, Bugünü ve Geleceği** adıyla yayınlanarak⁴¹ okuyucuların istifadesine sunulmuştur.

Gerekli girişimler sonucu adının başına Bakanlar Kurulu kararı ile Türkiye adını alan Türkiye Dinler Tarihi Derneği(TÜDTAD), bir sonraki sempozyumun konusunu 11 Eylül saldırılarından olumsuz etkilenen Müslüman-Hıristiyan ilişkileri dolayısıyla **“Müslümanların Diğer Din Mensuplarıyla İlişkilerinde Temel Yaklaşımlar”** olarak belirlemiştir. 01-02 Kasım 2003 tarihlerinde Ankara Başkent Öğretmenevi’nde gerçekleştirilen bu Sempozyumda Dinler Tarihçiler yanında, diğer bilim dallarına mensup ilim adamları da tebliğler sunmuşlardır. Dört oturum halinde düzenlenen Sempozyumun I.Oturumunda “İslâm ve Diğer Dinlere Bakış” başlığı altında İslâm’ın diğer dinlere bakışı işlenmiş; II.Oturumunda “Müslüman-Yahudi İlişkileri”, III.Oturumunda da “Müslüman-Hıristiyan İlişkileri” ele alınmıştır. “Günümüz Meseleleri ve İslâm” başlıklı IV.Oturumda ise Küreselleşme, Dinî Çoğulculuk, Dinlerarası Diyalog gibi güncel konular İslâmî perspektifle irdelenmiştir. 16 tebliğcinin sunduğu bildirimlerin 26 müzakereci tarafından değerlendirildiği bu Sempozyumun metinleri de **Dinler Tarihi Araştırmaları IV-Müslümanlar ve Diğer Din Mensupları** adıyla yayınlanmıştır.⁴²

Çeşitli konuların bilimsel bir platformda, seviyeli ve doğru bilgi ile ele alınarak uzmanları tarafından tartışılmasını ilke edinen Türkiye Dinler Tarihi Derneği, özellikle 2003’den sonra Türkiye’de gündemi çok meşgul eden, bilen bilmeyen herkesin üzerinde konuştuğu Misyonerlik konusunu da aynı hassasiyetle ele almaya karar vererek bir sonraki sempozyumun konusu yapmıştır. **“Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye’de Misyonerlik”** başlıklı bu Sempozyum 01-02 Ekim 2005 tarihlerinde Ankara Başkent Öğretmenevi’nde gerçekleştirilmiştir. Değerlendirme Oturumu ile yedi oturum halinde düzenlenen Sempozyumun I.Oturumunda “Misyonerlik ve Tarihi Gelişimi” ele alınmıştır. II-V. Oturumlarda sırasıyla “Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da Misyonerlik”, “İç Anadolu’da Misyonerlik”, “Marmara ve Karadeniz Bölgesinde Misyonerlik”, “Akdeniz ve Ege Bölgesinde Misyonerlik” başlıklarıyla sahanın uzmanı olan Dinler Tarihçiler tarafından yapılan alan araştırmalarına dayalı tebliğler sunulmuştur. VI.Oturumda “Misyonerliğe Karşı Tedbirler” başlığı altında alınabilecek yasal, dinî, kültürel ve toplumsal tedbirler konu edilmiştir. Değerlendirme Oturumu hariç 32 tebliğin sunulduğu bu Sempozyumun dokümanları Dr.Asife Ünal tarafından yayına hazırlanmış ve **Dinler Tarihi Araştırmaları V-Dinler Ta-**

41 Dinler Tarihi Araştırmaları III-Hıristiyanlık: Dünü, Bugünü ve Geleceği, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2002.

42 Dinler Tarihi Araştırmaları IV- Müslümanlar ve Diğer Din Mensupları, Türkiye Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2004.

rihçileri Gözüyle Türkiye’de Misyonerlik adıyla yayınlanmıştır⁴³. Böylece bu konuda bilgi kirliliğinin önüne geçilmesine ve kamuoyunun uzmanları tarafından aktarılan doğru bilgi ile aydınlatılmasına çalışılmıştır.⁴⁴

Türkiye Dinler Tarihi Derneği, Hıristiyanlık Sempozyumu ve sonraki Genel Kurulunda kararlaştırıldığı üzere Uluslararası Dinler Tarihi Derneği’ne üyelik sürecini tamamlamış ve 2005’de IAHR üyesi olmuştur. Üyeliğin resmen onaylandığı 24-30 Mart 2005’de Japonya/Tokyo’da yapılan IAHR XIX. Dünya Kongresinde Dernek, Başkan Prof. Dr. Abdurrahman Küçük ile Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Mehmet Aydın tarafından temsil edilmiştir.⁴⁵ Bu Kongre esnasında TÜDTAD ve IAHR yöneticileri bir araya gelmiş ve ortak bir bilimsel toplantı yapma konusunda fikir birliğine varmışlardır. İlkeleri tespit edilen bu özel sempozyum için hazırlıklar sürdürülmüş ve 2007’de Ankara’da yapılması kararlaştırılmıştır. “**Sekülerleşme ve Dinî Canlanma**” başlıklı bu Sempozyum 22-23 Ekim 2007 tarihlerinde Ankara Başkent Öğretmenevi’nde gerçekleştirilmiştir. Sempozyuma yurt dışından IAHR Başkanı Prof. Dr. Rosalind Hackett (Amerika), Önceki IAHR Başkanı Prof. Dr. Peter Antes (Almanya), IAHR Genel Sekreteri Tim Jensen (Danimarka), Prof. Dr. İvan Strenski (Amerika), Prof.Dr. Christoph Boehinger(Almanya), Prof.Dr. Liliانا Vana (Fransa), Prof.Dr. Brian Bocking (İngiltere), Prof.Dr. Gustavo Benavides (Amerika), Prof.Dr. Bory Kosmin (Amerika) katılmış ve tebliğ sunmuşlardır. Türkiye’den de farklı alanlara mensup bilim adamlarının katılımı ile dört oturum halinde gerçekleştirilen Sempozyumda “Sekülerleşme” çeşitli boyutlarıyla inceleme konusu yapılmıştır. I. Oturumda “Kavram Analizi: Laiklik, Sekülerleşme, Modernite, Dinî Canlanma” başlığı ile konunun çerçevesi çizilmeye çalışılmış, II. Oturumda “Dinlerdeki Sekülerleşmeye İlişkin Düşünceler ve Tutumlar” konu edinilmiştir. “Sekülerleşme ve Türkiye” başlıklı III. Oturumda konunun Türkiye boyutu ele alınırken IV. Oturumda “Sekülerleşme ve Dinin Geleceği Üzerine Düşünceler” aktarılmıştır. Dört oturumda toplam 18 tebliğ sunulmuş, 17 müzakereci tarafından bu tebliğler değerlendirilmiştir. Eş zamanlı tercüme ile gerçekleştirilen Sempozyum, Doç.Dr.

43 Dinler Tarihi Araştırmaları V- Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye’de Misyonerlik, Yay. haz. Asife Ünal, Türkiye Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2005.

44 Türkiye Dinler Tarihi Derneği, bütün faaliyetlerinde olduğu gibi her türlü resmî izni almış olmasına, bilimselliği ve iyi niyeti esas almasına rağmen, bu Sempozyum dolayısıyla 30.03.2011 tarihinde adli kovuşturmayla tâbi olmuş, Dernek merkezi aranmış, birtakım dokümanlara el konulmuştur. Bazı basın-yayın organlarında da Derneğin tüzel kişiliğini rencide edecek yayımlar yapılmış, Dernek asla onaylamayacağı menfur bir cinayet davası ile ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Dernek Yönetimi bu esef verici durum ile ilgili görüşlerini Dernek web sitesinde “Kamuoyuna Duyuru” başlığı ile paylaşmıştır. (Bkz.www. tahr.org.tr).

45 Bu Kongreye ayrıca kendi imkânları ile katılan Dernek üyeleri Doç. Dr. Şevket Yavuz ve Yrd. Doç. Dr. Ramazan Adıbelli ile Dinler Tarihçi Doç. Dr.Bülent Şenay’ın dışında Türkiye’den Prof. Dr. M. Sait Özzerfarlı(ISAM), Doç Dr.Recep Boztemur (ODTÜ) ve Bayram Balcı(IFEA/IFEAC) da katılmış ve birer tebliğ sunmuşlardır.(Bkz. IAHR World Congress Proceedings, Tokyo 2005, Religion and Society: An Agenda for the 21st Century; Ed. Brian Bocking., Cambridge: Roots and Branches, 2010, s. 147, 168, 181, 435 ,480, 586).

Ali İsra Güngör tarafından tebliğlerin İngilizce ve Türkçe özetleri de ilave edilerek yayına hazırlanmış, **Dinler Tarihi Araştırmaları VI-Sekülerleşme ve Dinî Canlanma** adıyla yayınlanarak⁴⁶ dünya kamuoyunun ilgisine sunulmuştur.

Türkiye Dinler Tarihi Derneği, kuruluşundan itibaren düzenli olarak yaptığı ulusal veya uluslararası sempozyumların sekizincisini Dinler Tarihi konusuna ayırmıştır. Türkiye’de Cumhuriyet döneminde bilimsel anlamda ilk Dinler Tarihi çalışmalarının yapıldığı Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nin 60. Kuruluş Yıldönümü ile Türkiye Dinler Tarihi Ekolünün kurucusu, Türkiye’nin ilk Dinler Tarihi Doktoru Prof.Dr. Hikmet Tanyu’nun Doktorasını tamamlamasının 50. Yıldönümü vesilesiyle düzenlenen Sempozyum **“Türkiye’de Dinler Tarihi : Dünü, Bugünü ve Geleceği”** başlığı ile 04-06 Aralık 2009 tarihlerinde Ankara Başkent Öğretmenevi’nde gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de Dinler Tarihi’nin bir bilim dalı olarak geçirdiği sürecin bütün yönleri ile gözler önüne serildiği bu Sempozyum yedi oturum olarak düzenlenmiştir. I. ve II.Oturumda “Bir Disiplin Olarak Dinler Tarihi-nin Ortaya Çıkışı ve Türkiye’ye Yansımaları” konusu incelenmiştir. III. Oturumda “İslâm ve Türk Dünyasında Dinler Tarihi Çalışmaları”, IV.Oturumda “Tanzimat’tan Günümüze Türkiye’de Dinler Tarihi Çalışmaları” ele alınmıştır. “Günümüz Türkiye’sinde Dinler Tarihi Çalışmaları” V. ve VI.Oturumların konusunu oluşturmuştur. Sempozyum “Türkiye’de Yaygın ve Örgün Din Eğitiminde Dinler Tarihi Öğretimi” başlıklı VII.Oturum ile sona ermiştir. Diğer sempozyumlarda olduğu gibi Türkiye’nin bütün İlahiyat Fakültelerine mensup Dinler Tarihçiler başta olmak üzere çeşitli alanlardan bilim adamlarının, ayrıca Azerbaycan’dan Prof.Dr. Hacı Kadir Kadırcade ve Doç.Dr. Türkan Kadırcade’nin katıldığı bu Sempozyumda toplam 41 tebliğ sunulmuştur. Sempozyum, oluşturduğu kaynaşma, paylaşma ve dostluk ortamının yanı sıra, Türkiye’de Dinler Tarihi’nin aldığı mesafeyi de göstermiş ve bu bilim dalına büyük bir katkı sağlamıştır. TÜBİTAK’ın proje bazında desteklediği bu Sempozyumun dokümanları da 789 sayfalık geniş hacimli bir kitap olarak Doç Dr. Ali İsra Güngör, Dr.Asife Ünal, Araştırma Görevlileri Hüsamettin Karataş, Yasin Meral ve Dilek Özbey’in editörlüğünde **Dinler Tarihi Araştırmaları VII-Türkiye’de Dinler Tarihi:Dünü, Bugünü ve Geleceği** adıyla yayınlanmış⁴⁷; başta Dinler Tarihçiler olmak üzere bilim dünyasının istifadesine sunulmuştur.

Türkiye Dinler Tarihi Derneği geleneksel olarak iki yılda bir yaptığı sempozyumlar serisinin dokuzuncusunun hazırlıklarını sürdürmektedir. 01-02 Aralık 2011’de yapılması plânlanan bu Sempozyum **“Bütün Yönleriyle Yahudilik”** konulu olacaktır. IAHR web sitesinde de bir süredir duyurularak bilim dünyasının dikkatine sunulan⁴⁸ bu uluslararası Sempozyum için yurt içi ve dışından çok sayıda tebliğ önerisi alınmıştır. Düzenleme Kurulu bunların seçimini yaparak Sempozyum programına son şeklini verme aşamasındadır.

46 Dinler Tarihi Araştırmaları VI- Sekülerleşme ve Dinî Canlanma, Yay. Haz. Ali İsra Güngör, Türkiye Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2008.

47 Dinler Tarihi Araştırmaları VII- Türkiye’de Dinler Tarihi: Dünü, Bugünü ve Geleceği, Editörler: Ali İsra Güngör, Asife Ünal, Hüsamettin Karataş, Yasin Meral, Dilek Özbey, Türkiye Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2010.

48 Bkz. www.iahr.dk/ Congresses and Conferences/Conferences of IAHR Member Associations and Affiliates(23.08.2011).

Bu sempozyumların aksatılmadan böylesine geniş katımlı olarak gerçekleştirilmesi ve bildirilerinin kısa sürede yayınlanması, Yönetim ve Düzenleme Kurullarında görev alan Dinler Tarihçilerin, özellikle de Türkiye Dinler Tarihi Derneği Başkanı Prof.Dr. Abdurrahman Küçük'ün azimli, kararlı, fedakârca çalışmasının sonucudur.

b. Seminerler ve diğer faaliyetler

TÜDTAD düzenlediği ulusal ve uluslararası sempozyumların yanında Dernek merkezinde bilimsel seminerler de düzenlemektedir. Bu seminerlerle bir yandan Dinler Tarihçilerin bir araya gelmesi sağlanırken, diğer yandan farklı konular ele alınarak katılımcıların özellikle de Yüksek Lisans ve Doktora öğrencilerinin istifadesi hedeflenmektedir. Yönetim Kurulu'nun 31.12.2002 tarihli kararı ile başlatılan bu seminerlere Ankara'dan veya Ankara dışından konusunun uzmanı konuşmacılar davet edilmektedir.

Bugüne kadar yapılan seminerler sırasıyla şunlardır: Prof.Dr. Hasan Onat "Din Anlayışına Yeni Yaklaşımlar"; Prof.Dr. Ekrem Sarıkçıoğlu "Fenomenoloji Nedir? Nasıl Anlaşılmalıdır?"; Prof.Dr. Harun Güngör "Geleneksel Türk Dini"; Prof.Dr. Mehmet Aydın "İslâm Dışındaki Dinleri Anlama Problemi"; Prof.Dr. Salih Akdemir "Kuran ve Laiklik"; Prof.Dr. Abdurrahman Küçük "Sabatayistlik/Dönmelik Konusuna Güncel Yaklaşım"; Prof.Dr. Mustafa Erdem "Türk Dünyasında Misyonerlik Faaliyetleri"; Doç.Dr. Ali İhsan Yitik "Hint Dinlerinde Karma-Tenasuh İnanç"; Prof.Dr. Baki Adam "İsrail'de Dinî Grupların Filistin Sorununa Yaklaşımı"; Prof.Dr. Abdurrahman Küçük "Günümüz Türkiye'sinde Azınlık Anlayışına Yeni Bir Yaklaşım"; Doç.Dr. Osman Eğri "Alevî Kaynaklarına Göre Alevilik"; Prof.Dr. Ahmet Hikmet Eroğlu "Ökümenizm ve Fener Patrikhanesi"; Doç.Dr. Durmuş Arık "Buhara Yahudileri"; Prof.Dr. Mehmet Katar "Noel ve Yılbaşı Üzerine"; Prof.Dr. Sönmez Kutlu "Türkiye'nin Gündemindeki Alevilik"; Dr. Mehmet Aksoy "Kuran ve Devlet"; Prof.Dr. Abdurrahman Küçük "Misyonerlikten Diyaloga Türkiye"; Yrd.Doç.Dr. İbrahim Maraş "Dünden Bugüne Rusya'nın Din Politikası"; Mustafa Aksu "Çingeneler ve Din Anlayışları"; Prof.Dr. Mehmet Aydın "Osmanlı Devletinde Yahudiler, Alyans-İsrail Okulları ve Etkileri"; Prof.Dr. Abdurrahman Küçük "Dinî Azınlıklara Türk Hoşgörüsü: Ermeni ve Yahudi Örneği"; Prof.Dr. Niyazi Akyüz "Türkiye'de Dinî Gruplar"; Prof.Dr. Kamil Çakın "Hz. Muhammed ve Türkler: Müslümanlık- Hadis İlmi-Türkler"; Arş.Gör. Hüsamettin Karataş "Günümüzde Japonların Dinî İnanışları ve Türklerle İlişkileri"; Prof.Dr. Cemal Tosun "Tevhid-i Tedrisat ve Sonuçları"; Prof.Dr. Mehmet Katar "Kitab-ı Mukaddes'in Üslubu Üzerine Bir Değerlendirme"; Prof.Dr. Ekrem Sarıkçıoğlu "Dinler Tarihi Açısından Günümüzde Mehdi ve Mesih Anlayışı"; Prof. Dr. Mehmet Aydın "Türkiye'ye Yönelik Yabancı Dinî Akımlar"; Prof.Dr. Harun Güngör "Geleneksel Türk İnanışları ve Anadolu'daki Yansımaları"; Prof. Dr. Abdurrahman Küçük "Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Dinler Tarihi"; Prof.Dr. Ömer Faruk Harman "Dinler Tarihi Kaynakları ve Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi -İSAM".

Bu faaliyetlerin dışında Prof.Dr. Hikmet Tanyu'nun 13. ölüm yıldönümü olan 11 Şubat 2005 tarihinde, vefat eden bütün Dinler Tarihçiler için Ankara İlahiyat Fakültesinde bir mevlit programı düzenlenmiştir. 28.06.2008 tarihinde de Dernek merkezinde "Dinler Tarihi'nin ve Dinler Tarihçilerinin Meseleleri" konulu bir toplantı yapılmıştır.

7. TÜDTAD Yayınları

Türkiye Dinler Tarihi Derneği kuruluşundan itibaren yaptığı bütün sempozyumları "Dinler Tarihi Araştırmaları" serisi olarak yayınlamakta ve bilim dünyasının hizmetine sunmaktadır. Bu eserlerin ilki, önceden de belirtildiği gibi, "Türkiye II. Dinler Tarihi Araştırmaları Sempozyumu" metinlerine Prof. Dr. Hikmet Tanyu ve Prof. Dr. Günay Tümer için düzenlenen anma toplantılarının ve panellerin metinleri de ilave edilerek Dinler Tarihi Araştırmaları I adıyla 1996'da yayınlanmıştır. 2010'da yayınlanan sonuncusu ise Dinler Tarihi Araştırmaları serisinin VII. kitabıdır.

Türkiye Dinler Tarihi Derneği'nin bu yayınları Dinler Tarihçiler için önemli birer kaynak teşkil ederken, ilgililerine de bilimsel ve doğru bilgiyi sunarak hizmet etmektedir. "Sempozyumlar ve Anma Toplantıları" bölümünde içeriklerinden ayrıntılı olarak söz edildiği için burada sadece isimleri zikredilecek olan bu yayınlar sırasıyla şunlardır:

Dinler Tarihi Araştırmaları I (Sempozyum: 08-09 Kasım 1996 Ankara), Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 1998.

Dinler Tarihi Araştırmaları II (Sempozyum: 20-21 Kasım 1998 Konya), Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2000.

Dinler Tarihi Araştırmaları III- Hıristiyanlık: Dünü, Bugünü, Geleceği, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2002.

Dinler Tarihi Araştırmaları IV- Müslümanlar ve Diğer Din Mensupları, Türkiye Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2004.

Dinler Tarihi Araştırmaları V- Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye'de Misyonerlik, Yay. Haz. Asife Ünal, Türkiye Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2005.

Dinler Tarihi Araştırmaları VI- Sekülerleşme ve Dinî Canlanma, Yay.Haz. Ali İsmail Günçör, Türkiye Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2008.

Dinler Tarihi Araştırmaları VII-Türkiye'de Dinler Tarihi :Dünü, Bugünü, Geleceği, Ed. Ali İsmail Günçör-Asife Ünal-Hüsamettin Karataş-Yasin Meral-Dilek Özbek, Türkiye Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2010.

Dinler Tarihi Derneği ayrıca 2006'da tüzüğünü Türkçe ve İngilizce olarak küçük bir kitapçık halinde yayınlamıştır.⁴⁹

8. TÜDTAD/TAHR web sitesi

Türkiye Dinler Tarihi Derneği ilk web sitesi kurma girişimini 25.12.2004 tarih ve 99 sayılı kararı ile başlatmış, tahr/tüdtad.org isimli sitenin kurulması için Cengiz Batuk görevlendirilmiştir.

49 Türkiye Dinler Tarihi Derneği(TÜDTAD) Tüzüğü, Türkçe-İngilizce, Ankara 2006.

18.03.2006 tarih ve 114 sayı ile “Türkiye Dinler Tarihi Derneği adına mevcut web sitesinin daha kapsamlı hale getirilmesi için araştırma yapılmasına ve en uygun ücret karşılığında hazırlattırılmasına” karar verilmiştir. 25.04.2006 tarih ve 115 sayı ile de “Yapılan araştırma doğrultusunda Dernek web sitesinin Ahmet Aydın’ya yaptırılması” karara bağlanmıştır. Bu karar doğrultusunda Dernek web sitesi yenilenip faaliyete geçmiştir. Web sitesi için Derneğin uluslararası alanda kullanılan İngilizce adının (Turkish Association for the History of Religion) kısaltması olan **tahr** ismi tercih edilmiştir.

15.04.2007 tarih 121 sayı ile “Üyelerimize tahsis edilen web sayfası kullanıcı şifrelerinin üyelere bildirilmesi, üyelerle iletişimin web sayfası üzerinden yapılmasının duyurulmasına, Rize İlahiyat Fakültesi Öğretim Elemanı Dr. Cengiz Batuk’un Türkiye Dinler Tarihi Derneği web sayfasının düzenlenmesi ve teknik konularda yetki verilmesine” karar verilmiştir.

Dernek sitesi daha verimli bir biçimde kullanılabilmesi için 2011’de yenilenmiştir ve halen www.tahr.org.tr adıyla faaliyetini sürdürmektedir. Dernek ile ilgili çeşitli bilgilere ulaşmanın mümkün olduğu bu sitede, güncel haberlere ve üyeler için duyurulara da yer verilmektedir.

9. Gelecek proje ve öneriler

Türkiye Dinler Tarihi Derneği kuruluşundan itibaren gerçekleştirdiği sempozyumlarını devam ettirme azmindedir. 2001 Sempozyumunda Hıristiyanlığı ele aldığı, 2011 Sempozyumu için Yahudiliği konu edindiği gibi, dinleri bütün yönleri ile inceleme konusu yapmayı sürdürmeyi plânlamaktadır. Bir sonraki sempozyumunun konusunun “Bütün Yönleri ile İslâm: Dünü, Bugünü, Geleceği” olması düşünülmektedir.

Sempozyumların son derece önemli konulara ışık tutması yanında Türkiye’deki Dinler Tarihçileri bir araya getirme işlevi de gördüğü şüphesizdir. Bununla birlikte en azından sempozyum yapılmayan yıllarda isteyen Dinler Tarihçilerin kendi imkânları ile katılacakları başka faaliyetler de düzenlenebilir. Örneğin, yurt içinde veya dışında inanç turizmi açısından önemli yerlere ortak geziler yapılabilir. Piknik, iftar gibi geleneksel sosyal faaliyetlerle de Dinler Tarihçilerin bir araya gelmesi sağlanabilir.

Türkiye Dinler Tarihi Derneği 31.12.2002 tarih 75 sayı ile “Hakemli bir dergi çıkarılması için ön araştırmalar yapılmasına ve bunun için Doç.Dr. Baki Adam’ın görevlendirilmesine” karar vermiştir. 15.10.2008 tarih 135 sayı ile de “Dinler Tarihi Araştırmaları Dergisi adı altına yılda iki sayı çıkarılması, Yayın Kurulu olarak Prof.Dr. Mehmet Aydın, Prof.Dr. Mustafa Erdem, Prof.Dr. Baki Adam, Prof.Dr. Ahmet Hikmet Eroğlu, Yrd.Doç.Dr. Ahmet Aras, Doç.Dr. Ali İsrâ Güngör’ün yetkilendirilmesi” karara bağlanmıştır. Ancak geçen süre içinde bu şekilde bir dergi çıkarılabilmesi mümkün olmamıştır. Böyle bir derginin çıkarılabilmesi Türkiye’deki bütün Dinler Tarihçilerin makalelerinin bir arada yayınlanmasına imkân sağlaması açısından yararlı olacaktır.

Türkiye’de henüz çalışılmamış Dinler Tarihi konularında yapılması gereken temel çalışmaları bir plân dairesinde tamamlayabilmek, böylece konu tekrarının ve zaman israfının da önüne geçebilmek Derneğin kuruluş amaçlarından biridir. Böyle bir plânlamanın yapılabilmesi için Dernek, üzerinde çalışılan veya çalışılması düşünülen tez konuları ile yapılan diğer çalışmaların “Dernek Havuzu”nda toplanması uygulamasını başlatmış ancak bu girişim tam anlamıyla başarıya ulaşmamıştır. Bu uygulamanın gerçekleştirilmesi ile Dernek öncülüğünde yapılabilecek bu tür bir plânlama, Türkiye’de Dinler Tarihi çalışmalarının çok daha etkin ve verimli olmasını sağlayacaktır.

Dernek web sitesinin bütün üyelerce daha verimli şekilde kullanılması mutlaka sağlanmalı, bilgi ve fikir akışı bu site üzerinden gerçekleştirilmelidir..

Türkiye Dinler Tarihi Derneği uzun yıllardır Ankara’da Necatibey Caddesi 8/114 adresindeki küçük bir büroda faaliyetlerini sürdürmeye çalışmaktadır. Türkiye Diyanet Vakfı’ndan kiralanmış bu büro, gerek kirasının yüksekliği gerek küçüklüğü ile ihtiyacı tam olarak karşılayamamaktadır. Maddî anlamda imkân sağlanılıp daha büyük bir büro satın alınabilmesi, Dernek çalışmalarının daha verimli sürmesini sağlayabilecektir.

Türkiye Dinler Tarihi Derneği, Türkiye’nin Avrupa’ya ve Dünyaya açılan bilimsel derneği olmasının verdiği güçle, sahip olduğu yere ve uluslararası değere paralel olarak daha aktif olmalıdır. Üyeleri tarafından yapılan bilimsel nitelikli çalışmaların dünyaya tanıtılmasında üyelerinin çabalarını desteklemelidir. Dünyada Dinler Tarihi ile ilgili olarak yapılan bilimsel faaliyetler ve çalışmalardan üyelerinin daha fazla haberdar olmasını sağlamalı, mümkün olduğu ölçüde uluslararası faaliyetlere katılmalarını teşvik etmelidir. Elbette bunların yapılabilmesi bütün üyelerin maddî, manevî ve ilmî sorumluluklarını yerine getirmelerine bağlıdır.

Sonuç

Dinler Tarihi, önemi her geçen gün daha iyi anlaşılan bir bilim dalıdır. Türkiye’de dünya ile paralel olarak gelişen Dinler Tarihi çalışmaları, 1960’ dan itibaren Prof.Dr. Hikmet Tanyu’nun Ankara İlahiyat Fakültesi’ndeki Dinler Tarihi Öğretim Üyeliği ile farklı bir ivme kazanmıştır. Onun yetiştirdiği değerli bilim adamları ve onların yetiştirdiği farklı üniversitelere mensup çok sayıda akademisyen ile Dinler Tarihi günümüzde daha hızlı yol almaktadır.

1994’de Prof.Dr. Abdurrahman Küçük öncülüğünde “Dinler Tarihi Derneği” adıyla bir Dernek kurulmuş ve Türkiye Dinler Tarihçileri, daha sonra adı Bakanlar Kurulu kararıyla “Türkiye Dinler Tarihi Derneği” olan bu Dernek çatısı altında birleşmiştir. Bu kurumlaşma birçok bilimsel faaliyet ve yayın ile Türk Dinler Tarihçilerinin çalışmalarına hız kazandırmıştır. Derneğin, Uluslararası Dinler Tarihi Derneği (IAHR) ve Avrupa Din Bilimleri Derneği (EASR) üyesi olması, Türk Dinler Tarihçilerinin uluslararası alanda da tanınmasına ve bilimsel faaliyetlerini bu boyutta sürdürmesine imkân vermektedir. Nitekim IAHR, dünya çapında Dinler Tarihi derneklerinin üye olduğu; faaliyetleri ve yayınları ile Dinler Tarihi’ne yön veren çok

eski bir dernektir. 1900'den itibaren Uluslararası Dinler Tarihi Kongreleri yapan ve Dinler Tarihi alanında değerli çalışmalarıyla tanınan bilim adamları tarafından 1950'de kurulmuştur. EASR ise Avrupa'da Dinler Tarihçilerin de aralarında olduğu Din Bilimcilerin kurduğu ve birçok ulusal veya bölgesel derneğin üye olduğu bilimsel bir dernektir. Bu Derneklere üye olmak, Türkiye'de Dinler Tarihi biliminin dünya ile eş zamanlı olarak gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Türkiye Dinler Tarihi Derneği kuruluşundan itibaren düzenli olarak ulusal veya uluslararası bilimsel sempozyumlar yapmakta ve bu sempozyumların metinlerini "Dinler Tarihi Araştırmaları" adıyla yayınlamakta bilim dünyasının hizmetine sunmaktadır. Gerek bu sempozyumlar gerekse düzenlenen seminerler bir taraftan önemli bilimsel çalışmalara zemin hazırlarken diğer taraftan Dinler Tarihçilerin bir araya gelmesini, kaynaşmasını, Dinler Tarihi'nin problemlerini tartışabilmesini sağlamaktadır.

Türkiye Dinler Tarihi Derneği, mevcut 98 üyesi ile Başkanı Prof. Dr. Abdurrahman Küçük öncülüğünde akademik ciddiyet içerisinde faaliyetlerini sürdüren bir dernektir. Yaptığı bütün çalışmalarda bilimsel bakıştan ayrılmamış, Dinler Tarihi'ni geliştirmeyi hedeflemiş, ülke ve millet menfaatini düşünmekten geri durmamıştır. bugüne kadar yaptığı bütün faaliyetlerde olduğu gibi yasal ve bilimsel çizgisini gelecekte de sürdürme kararlılığındadır.

Kaynakça:

- Adam, Baki, "Hikmet Tanyu'dan Günümüze Dinler Tarihi Çalışmaları," *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (AÜİFD)*, XXXVI (1997), ss.509-519.
- *Asrımızda Hıristiyan-Müslüman Münasebetleri*, Tartışmalı İlmi Toplantı, İstanbul 1993.
- *Dinler Tarihi Araştırmaları I (Sempozyum:20-21 Kasım 1998 Ankara)*, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 1998.
- *Dinler Tarihi Araştırmaları II (Sempozyum: 20-21 Kasım 1998 Konya)*, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2000.
- *Dinler Tarihi Araştırmaları III-Hıristiyanlık: Dünü, Bugünü ve Geleceği*, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2002.
- *Dinler Tarihi Araştırmaları IV- Müslümanlar ve Diğer Din Mensupları*, Türkiye Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2004.
- *Dinler Tarihi Araştırmaları V- Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye'de Misyonerlik*, Yay. haz. Asife Ünal, Türkiye Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2005.
- *Dinler Tarihi Araştırmaları VI- Sekülerleşme ve Dinî Canlanma*, Yay. Haz. Ali İsra Güngör, Türkiye Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2008.
- *Dinler Tarihi Araştırmaları VII- Türkiye'de Dinler Tarihi: Dünü, Bugünü ve Geleceği*, Editörler: Ali İsra Güngör, Asife Ünal, Hüsamettin Karataş, Yasin Meral, Dilek Özbey, Türkiye Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2010.
- Eliade, Mircea, *Dinin Anlamı ve Sosyal Fonksiyonu*, Çev. Mehmet Aydın, Ankara 1990.

- Harman, Ömer Faruk, "Bir Disiplin Olarak Dinler Tarihinin Ortaya Çıkışı(Doğu-Batı)," *Dinler Tarihi Araştırmaları-VII: Türkiye'de Dinler Tarihi(Dünü, Bugünü ve Geleceği)*, Ankara 2010, ss.23-48.
- Harman, Ömer Faruk, "Günümüzde Batıda Dinler Tarihi Çalışmaları," *Dinler Tarihi Araştırmaları-I*, Ankara 1998, ss.315-322.
- *IAHR Bulletin 38*, Tokyo Congress Edition, Denmark 2005.
- *IAHR Bulletin 39*, Toronto Congress Edition, Denmark 2010.
- *IAHR e-Bulletin Supplement*, August 2011.
- *IAHR World Congress Proceedings, Tokyo 2005, Religion and Society: An Agenda for the 21st Century*; Ed. Brian Bocking, Cambridge: Roots and Branches, 2010.
- Küçük, Abdurrahman- Tümer, Günay- Küçük, Mehmet Alparslan, *Dinler Tarihi*, Ankara 2009.
- Küçük, Abdurrahman, "Tanzimattan Günümüze Türkiye'de Dinler Tarihi," *Dinler Tarihi Araştırmaları-VII: Türkiye'de Dinler Tarihi(Dünü, Bugünü ve Geleceği)*, Ankara 2010, ss.333-364.
- *Religion on the Borders: New Challenges in the Academic Study of Religion*, eds. David Thurfjell and Peter Jackson, Stockholm: Södertörn University Press, 2009.
- *Tartışılan Değerler Açısından Türkiye*, Türkiye-Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1996.
- *Türkiye Dinler Tarihi Derneği(TÜDTAD) Tüzüğü*, Türkçe-İngilizce, Ankara 2006.
- Türkiye Dinler Tarihi Derneği'nin bütün resmî dökümanları.
- Türkiye I. Dinler Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (24-25 Eylül 1992), Samsun 1992.
- *Uluslararası Dinler Tarihi Derneği (IAHR) El Kitabı ve Bülteni*, ed. Mehmet Aydın, çev. Nermin Öztürk-Hidayet Işık, Konya 2001.

Web Siteleri:

- Brill Academic Publishers web sitesi (www.brill.nl).
- Conseil International de la Philosophie et des Sciences Humaines / The International Council for Philosophy and Humanistic Studies (CIPSH/ICPHS) web sitesi (www.cipsh.org).
- European Association for the Study of Religions (EASR) web sitesi (www.easr.eu).
- International Association for the Cognitive Science of Religion (IACSR) web sitesi (www.iacsr.com).
- International Association for the History of Religions (IAHR) web sitesi (www.iahr.dk).
- Türkiye Dinler Tarihi Derneği (TÜDTAD/TAHR) web sitesi (www.tahr.org.tr).